

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ
Київський національний університет
будівництва і архітектури

*Нашим Вчителям
і колегам-будівельникам присвячується*

С. С. Савенко, В. І. Савенко, С. І. Доценко,
О. Ю. Чертков, С. П. Пальчик, І. А. Шарова,
Д. Я. Кислюк, Ю. В. Орлик, І. І. Бондар

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

МОНОГРАФІЯ

Під загальною редакцією
Лівінського О. М., Алекберова М. Б.,
Беленкової О. Ю., Савенка В. І., Савенка С. С.

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2017

УДК 336:69.003
ББК 65.053+38
А 64

*Затверджено до друку Вченою радою Української академії наук
(протокол № 2017/9 від 13.11.2017 року)*

Рецензенти:

Лівинський Олександр Михайлович, доктор технічних наук, перший віце-президент Української академії наук,
Снісаренко Володимир Іванович, доктор технічних наук, академік Української академії наук.

Аналіз фінансового стану будівельної організації: [монографія] /
А 64 С. С. Савенко, В. І. Савенко, С. І. Доценко, О. Ю. Чертков, С. П. Пальчик, І. А. Шарова, Д. Я. Кислюк, Ю. В. Орлик, І. І. Бондар. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 96 с.

ISBN 978-611-01-1107-2

У сучасних економічних умовах діяльність кожного господарського суб'єкта, у тому числі будівельних організацій, є предметом уваги великого кола учасників ринкових відносин, зацікавлених у результатах його функціонування. Щоб забезпечувати виживання підприємства в сучасних умовах, управлінському персоналу необхідно насамперед, уміти реально оцінювати фінансові стани як свого підприємства, так і існуючих потенційних конкурентів.

Фінансовий стан — найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства. Вона визначає конкурентоспроможність, потенціал у діловому співробітництві, оцінює, в якому ступені гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансовому і виробничому відношенні. Однак, одного вміння реально оцінювати фінансовий стан недостатньо для успішного функціонування підприємства та досягнення ним поставленої мети.

Конкурентоспроможність підприємству може забезпечити лише правильне управління рухом фінансових ресурсів і капіталу, що знаходяться в його розпорядженні.

Однією зі складових частин економічної науки є фінансовий аналіз, що базується на даних бухгалтерського обліку й імовірнісних оцінках (розрахунках) майбутніх факторів господарського життя. У зв'язку з цим бухгалтерська звітність стає інформаційною основою подальших аналітичних розрахунків, необхідних для прийняття управлінських рішень.

Візнання фінансового характеру точні наслідки, наскільки вірогідна й об'єктивна інформаційна база. Отже, успішне фінансове управління спрямоване на

- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби;
- запобігання банкрутства та великих фінансових невдач;
- лідерство в боротьбі з конкурентами;
- прийнятні темпи зростання економічного потенціалу підприємства;
- зростання обсягів виробництва та реалізації;
- максимізацію прибутку;
- мінімізацію витрат;
- забезпечення рентабельної роботи підприємства.

© С. С. Савенко, В. І. Савенко, С. І. Доценко, О. Ю. Чертков, С. П. Пальчик,
І. А. Шарова, Д. Я. Кислюк, Ю. В. Орлик, І. І. Бондар, 2017.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2017.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	5
---------------------	---

Розділ 1.

Сутність і теоретичні аспекти фінансового аналізу роботи підприємств	7
---	----------

1.1. Предмет і методи фінансового аналізу, його роль в управлінні фінансовими ресурсами	7
1.2. Значення фінансового аналізу в сучасних умовах	12
1.3. Формування фінансових результатів діяльності підприємства	17
1.4. Система показників, які характеризують фінансовий стан підприємства	21

Розділ 2.

Аналіз фінансового стану підприємства на прикладі спеціального ремонтно-будівельного управління «Діамант»	38
--	-----------

2.1. Характеристика підприємства та основні техніко-економічні показники його роботи	38
2.2. Аналіз структури вартості майна підприємства та коштів, які були вкладені в нього	41
2.3. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства	50
2.4. Аналіз структури капіталу та фінансової стійкості	55
2.5. Аналіз рентабельності	58

Розділ 3.

Фінансові розрахунки	69
3.1. Оцінка ділової активності будівельної фірми.	69
3.2 Моніторинг проведення аналізу фінансово- економічного стану фірми	79
3.3 Моніторинг проведення фінансово-економічного стану фірми	85
3.4 Оптимізація управління фінансами підприємства на основі аналізу показників	88
ВИСНОВКИ	92

ПЕРЕДМОВА

У сучасних економічних умовах діяльність кожного господарського суб'єкта, у тому числі будівельних організацій, є предметом уваги великого кола учасників ринкових відносин, зацікавлених у результатах його функціонування. Щоб забезпечувати виживання підприємства в сучасних умовах, управлінському персоналу необхідно насамперед, уміти реально оцінювати фінансові стани як свого підприємства, так і існуючих потенційних конкурентів.

Фінансовий стан — найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства. Вона визначає конкурентоспроможність, потенціал у діловому співробітництві, оцінює, в якому ступені гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансовому і виробничому відношенні. Однак, одного вміння реально оцінювати фінансовий стан недостатньо для успішного функціонування підприємства та досягнення ним поставленої мети.

Конкурентоспроможність підприємству може забезпечити лише правильне управління рухом фінансових ресурсів і капіталу, що знаходяться в його розпорядженні.

Однією зі складових частин економічної науки є фінансовий аналіз, що базується на даних бухгалтерського обліку й імовірнісних оцінках (розрахунках) майбутніх факторів господарського життя. У зв'язку з цим бухгалтерська звітність стає інформаційною основою подальших аналітичних розрахунків, необхідних для прийняття управлінських рішень.

Рішення фінансового характеру точні настільки, наскільки вірогідна й об'єктивна інформаційна база.

Отже, успішне фінансове управління спрямоване на:

- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби;
- запобігання банкрутства та великих фінансових невдач;

- лідерство в боротьбі з конкурентами;
- прийнятні темпи зростання економічного потенціалу підприємства;
- зростання обсягів виробництва та реалізації;
- максимізацію прибутку;
- мінімізацію витрат;
- забезпечення рентабельної роботи підприємства.

Сутність і теоретичні аспекти фінансового аналізу роботи підприємств

1.1. Предмет і методи фінансового аналізу, його роль в управлінні фінансовими ресурсами

Фінансовий аналіз являє собою спосіб нагромадження, трансформації та використання інформації фінансового характеру, що має на меті:

- оцінку поточного та перспективного фінансового стану підприємства;
- оцінку можливих і доцільних темпів розвитку підприємства з позиції їхнього фінансового забезпечення;
- виявлення доступних джерел коштів і оцінку можливості їхньої мобілізації;
- прогнозування положення підприємства на ринку капіталів.

Основною метою фінансового аналізу є одержання невеликого числа ключових (найбільш інформативних) параметрів, які дають об'єктивну та точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами та кредиторами, при цьому аналітика чи менеджера може цікавити як поточний фінансовий стан підприємства, так і його проєкція на найближчу чи більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану. Але не тільки тимчасові границі визначають альтернативність цілей фінансового аналізу. Вони залежать також від цілей суб'єктів фінансового аналізу, тобто конкретних користувачів фінансової інформації. Суб'єктами аналізу виступають як безпосередньо, так і опосередковано, зацікавлені в діяльності підприємства користувачі інформації.

До першої групи користувачів відносяться власники коштів підприємства, позикодавці (банки й ін.), постачальники, клієнти (поку-

пці), податкові органи, персонал підприємства та керівництво. Кожен суб'єкт аналізу вивчає інформацію, виходячи зі своїх інтересів.

Так, власникам необхідно визначити збільшення чи зменшення частки власного капіталу й оцінити ефективність використання ресурсів адміністрацією підприємства; кредиторам і постачальникам — доцільність продовження кредиту, умови кредитування, гарантії повернення кредиту; потенційним власникам і кредиторам — вигідність вкладення в підприємство своїх капіталів та ін. Слід зазначити, що тільки керівництво (адміністрація) підприємства може поглибити аналіз звітності, використовуючи дані виробничого обліку в рамках управлінського аналізу, проведеного для цілей управління. Друга група користувачів фінансової звітності — це суб'єкти аналізу, що хоча безпосередньо і не зацікавлені в діяльності підприємства, але повинні за договором захищати інтереси першої групи користувачів звітності. Це аудиторські фірми, консультанти, біржі, юристи, преса, асоціації, профспілки.

Цілі фінансового аналізу досягаються в результаті розв'язання певного взаємозалежного набору аналітичних задач. Аналітична задача являє собою конкретизацію цілей аналізу з урахуванням організаційних, інформаційних, технічних і методичних можливостей проведення аналізу. Основним фактором у решті решт є обсяг та якість вихідної інформації. При цьому треба мати на увазі, що періодична бухгалтерська чи фінансова звітність підприємства — це лише «сира інформація», підготовлена в ході виконання на підприємстві облікових процедур.

Щоб приймати рішення з управління в області виробництва, збуту, фінансів, інвестицій і нововведень, керівництву потрібна постійна ділова поінформованість у відповідних питаннях, що є результатом добору, аналізу, оцінки та конкретизації вихідної сирової інформації. Необхідним є також аналітична обробка вихідних даних, виходячи з цілей аналізу та управління.

Основний принцип аналітичного читання фінансових звітів — це дедуктивний метод, тобто від загального до часткового. У ході

такого аналізу, можна сказати, відтворюється історична та логічна послідовність господарських факторів і подій, спрямованість і сила їхнього впливу на результати діяльності.

Практика фінансового аналізу вже виробила основні види аналізу (методику аналізу) фінансових звітів.

Серед них можна виділити 6 основних методів:

горизонтальний (часовий) аналіз — порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

вертикальний (структурний) аналіз — визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому;

трендовий аналіз — порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів і визначення тренда, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів і індивідуальних особливостей окремих періодів. За допомогою тренда формують можливі значення показників у майбутньому, отже, ведеться перспективний прогнозний аналіз;

аналіз відносних показників (коефіцієнтів) — розрахунок відносин між окремими позиціями звіту чи позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками;

порівняльний (просторовий) аналіз — це як внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками підприємства, філій, підрозділів, цехів, так і міжгосподарський аналіз показників даного підприємства в порівнянні з показниками конкурентів, з середньо галузевими та середніми господарськими даними;

факторний аналіз — аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою детермінованих або стохастичних прийомів дослідження. Причому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли аналіз дроблять на складові частини, так і зворотним, коли складають баланс відхилень і на стадії узагальнення підсумовують усі виявлені відхилення, фактичного показника від базисного за рахунок окремих факторів.

Методика фінансового аналізу складається з трьох взаємозалежних блоків:

1. аналізу фінансового стану;
2. аналізу фінансових результатів діяльності підприємства;
3. аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності.

Існує різноманітна економічна інформація про діяльність підприємств і безліч способів аналізу цієї діяльності. Фінансовий аналіз за даними фінансової звітності називають класичним способом аналізу.

Фінансовий аналіз є частиною загального, повного аналізу господарської діяльності, що складається з двох тісно залежних розділів: фінансового аналізу та виробничого управлінського аналізу.

Поділ аналізу на фінансовий і управлінський обумовлено сформованим на практиці поділом системи бухгалтерського обліку в масштабі підприємства на фінансовий облік і управлінський облік. Такий поділ аналізу дещо умовний, тому що внутрішній аналіз може розглядатися як продовження зовнішнього аналізу. В інтересах справи обидва види аналізу підживлюють один одного інформацією.

Особливостями зовнішнього фінансового аналізу є:

- множинність суб'єктів аналізу, користувачів інформації про діяльність підприємства;
- розмаїтість цілей і інтересів суб'єктів аналізу;
- наявність типових методик аналізу, стандартів обліку та звітності;
- орієнтація аналізу тільки на публічну, зовнішню звітність підприємства;
- обмеженість задач аналізу як наслідок попереднього фактора;
- максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів інформації про діяльність підприємства.

Основний зміст зовнішнього фінансового аналізу, що здійснюється партнерами підприємства за даними публічної фінансової звітності, складають:

- аналіз абсолютних показників прибутку;
- аналіз відносних показників рентабельності;

- аналіз фінансового стану, ринкової стійкості, ліквідності балансу, платоспроможності підприємства;
- аналіз ефективності використання позикового капіталу;
- економічна діагностика фінансового стану підприємства та рейтингова оцінка емітентів.

Внутрішньогосподарський фінансовий аналіз використовує як джерело інформації дані про технічну підготовку виробництва, нормативну та планову інформацію й інші дані системного бухгалтерського обліку.

Основний зміст внутрішньогосподарського фінансового аналізу може бути доповнено й іншими аспектами, що мають значення для оптимізації управління, наприклад такими, як аналіз ефективності авансування капіталу, аналіз взаємозв'язку витрат, обороту та прибутку.

У системі внутрішньогосподарської управлінської ланки є можливість поглиблення фінансового аналізу за рахунок залучення даних управлінського виробничого обліку, іншими словами, мається можливість проведення комплексного економічного аналізу й оцінки ефективності господарської діяльності. Питання фінансового й управлінського аналізу взаємозалежні з підготовкою й обґрунтуванням бізнес-планів, контролем за їхньою реалізацією, системою маркетингу, тобто системою управління виробництвом і реалізацією продукції, робіт і послуг, орієнтованою на ринок.

Особливостями управлінського аналізу є:

- орієнтація результатів аналізу на своє керівництво;
- використання всіх джерел інформації для аналізу;
- відсутність регламентації аналізу ззовні;
- комплексність аналізу, вивчення всіх сторін діяльності підприємства;
- інтеграція обліку, аналізу, планування та прийняття рішення;
- максимальна закритість результатів аналізу з метою збереження комерційної таємниці.

Уведення нового плану рахунків бухгалтерського обліку, приведення форм бухгалтерської звітності в більшу відповідність з

Вимогами міжнародних стандартів викликає необхідність використання нової методики фінансового аналізу, що відповідає умовам ринкової економіки. Така методика потрібна для обґрунтованого вибору ділового партнера, визначення ступеня фінансової стійкості підприємства, оцінки ділової активності й ефективності підприємницької діяльності.

1.2. Значення фінансового аналізу в сучасних умовах

Фінанси підприємства — це економічна категорія, особливість якої полягає в сфері її дії та властивих їй функціях. Сучасна фінансова система держави складається з централізованих і децентралізованих фінансів.

Фінанси — це сукупність економічних грошових відносин, які виникають у процесі виробництва та реалізації продукції, включають формування і використання грошових доходів, забезпечення кругообігу коштів у відтворювальному процесі, організацію взаємовідносин з іншими підприємствами, бюджетом, банками, страховими організаціями й ін.

Виходячи з цього, фінансова робота на підприємстві насамперед спрямована на створення фінансових ресурсів для розвитку, з метою забезпечення зростання рентабельності, інвестиційної привабливості, тобто поліпшення фінансового стану підприємства. Фінансовий стан — це сукупність показників, що відбивають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. То му що мета аналізу полягає не тільки і не стільки в тому, щоб установити й оцінити фінансовий стан підприємства, але ще й у тому, щоб постійно проводити роботу, спрямовану на його поліпшення. Аналіз фінансового стану показує, за яким конкретним напрямком треба вести цю роботу, дає можливість виявити найбільш важливі аспекти та найбільш слабкі позиції у фінансовому стані підприємства. Оцінка фінансового стану може бути виконана з різним ступенем деталізації, залежно від мети аналізу, наявної інформації, програмного, технічного та ка-

дрового забезпечення. Найбільш доцільним є виділення процедур експрес; аналізу та поглибленого аналізу фінансового стану.

Фінансовий аналіз дає можливість оцінити:

- майновий стан підприємства;
- ступінь підприємницького ризику;
- достатність капіталу для поточної діяльності та довгострокових інвестицій;

- потребу в додаткових джерелах фінансування;
- здатність до нарощування капіталу;
- раціональність залучення позикових коштів;
- обґрунтованість політики розподілу та використання прибутку.

Основу інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану повинна скласти бухгалтерська звітність, що є єдиною для організацій усіх галузей і форм власності. Результати фінансового аналізу дають змогу виявити вразливі місця, що вимагають особливої уваги, та розробити заходи щодо їхньої ліквідації.

Процес прийняття управлінських рішень більшою мірою є мистецтвом, аніж наукою. Результат виконаних формалізованих аналітичних процедур не є чи принаймні не повинний бути єдиним критерієм для прийняття того чи іншого управлінського рішення. Результати аналізу — «матеріальна основа» управлінських рішень, прийняття яких ґрунтується також на інтелекті, логіці, досвіді, особистих симпатіях і антипатіях особи, що приймає ці рішення. Все це зайвий раз свідчить про те, що фінансовий аналіз у сучасних умовах стає елементом управління, інструментом оцінки надійності потенційного партнера.

Необхідність сполучення формалізованих і неформалізованих процедур у процесі прийняття управлінських рішень накладає відбиток як на порядок підготовки документів, так і на послідовність процедур аналізу фінансового стану. Саме таке розуміння логіки фінансового аналізу найбільш відповідає логіці функціонування підприємства в умовах ринкової економіки.

Фінансовий аналіз є частиною загального, повного аналізу господарської діяльності; якщо він заснований на даних тільки бухгалтерської звітності — зовнішній аналіз; внутрішньогосподарський аналіз можна доповнити й іншими аспектами: аналізом ефективності авансування капіталу, аналізом взаємозв'язку витрат, обороту та прибутку тощо. Фінансовий аналіз діяльності підприємства включає:

- аналіз фінансового стану;
- аналіз фінансової стійкості;
- аналіз фінансових коефіцієнтів;
- аналіз ліквідності балансу;
- аналіз фінансових результатів, коефіцієнтів рентабельності та ділової активності.

За змістом процесу управління виділяють: перспективний (прогнозний, попередній) аналіз, оперативний аналіз, поточний (ретроспективний) аналіз за підсумками діяльності за той чи інший період. Поточний (ретроспективний) аналіз базується на бухгалтерській і статистичній звітності та дає можливість оцінити роботу об'єднань, підприємств і їхніх підрозділів за місяць, квартал і рік наростаючим підсумком.

Головна задача поточного аналізу — об'єктивна оцінка результатів комерційної діяльності, комплексне виявлення наявних резервів, їх мобілізація, досягнення повної відповідності матеріального та морального стимулювання за результатами праці й якістю роботи.

Поточний аналіз здійснюється під час підведення підсумків господарської діяльності, результати використовуються для вирішення проблем управління, особливість методики поточного аналізу полягає в тому, що фактичні результати діяльності оцінюються в порівнянні з планом і даними попередніх періодів. У цьому виді аналізу є істотний недолік — виявлені резерви являють собою назавжди загублені можливості зростання ефективності виробництва, тому що відносяться до минулого періоду.

Поточний аналіз — найбільш повний аналіз фінансової діяльності, що вбирає в себе результати оперативного аналізу та слугує базою перспективного аналізу.

Оперативний аналіз наближений у часі до моменту здійснення господарських операцій. Він ґрунтується на даних первинного (бухгалтерського та статистичного) обліку. Оперативний аналіз являє собою систему перманентного вивчення виконання планових завдань з метою оперативного втручання в процес виробництва та забезпечення ефективності функціонування підприємства.

Оперативний аналіз проводять, як правило, за такими групами показників: відвантаження та реалізація продукції; використання робочої сили, виробничого устаткування і матеріальних ресурсів; собівартість; прибуток і рентабельність;

Платоспроможність при оперативному аналізі проводиться дослідження натуральних показників, у розрахунках допускається відносна неточність, тому що немає завершеного процесу.

Перспективним аналізом називають аналіз результатів господарської діяльності з метою визначення їхніх можливих значень у майбутньому. Розкриваючи картину майбутнього, перспективний аналіз забезпечує керуючому розв'язання задач стратегічного управління. У практичних методиках і дослідженнях задачі перспективного аналізу конкретизуються за: об'єктами аналізу; показниками діяльності; найкращим обґрунтуванням перспективних планів.

Перспективний аналіз як розвідка майбутнього та науково-аналітична основа перспективного плану тісно зв'язаний із прогнозуванням, такий аналіз називають прогнозним.

Під методом фінансового аналізу розуміється спосіб підходу до вивчення господарських процесів у їхньому становленні та розвитку. До характерних рис методу відносяться: використання системи показників, виявлення та зміна взаємозв'язку між ними.

У процесі фінансового аналізу застосовується ряд спеціальних способів і прийомів. Способи застосування фінансового аналізу можна умовно підрозділити на дві групи: традиційні та математичні.

До першої групи відносяться: використання абсолютних, відносних і середніх величин; прийом порівняння, зведення та групування; прийом ланцюгових підстановок. Прийом порівняння полягає в співставленні фінансових показників звітної періоду з їхніми плановими значеннями та з показниками попереднього періоду.

Прийом зведення та групування полягає в об'єднанні інформаційних матеріалів в аналітичні таблиці. Прийом ланцюгових підстановок застосовується для розрахунків величини впливу факторів у загальному комплексі їхнього впливу на рівень сукупного фінансового показника. Сутність прийомів ланцюгових підстановок полягає в тому, що, послідовно заміняючи кожен звітний показник базисним, усі інші показники розглядаються при цьому як незмінні. Така заміна дозволяє визначити ступінь впливу кожного фактора на сукупний фінансовий показник. На практиці обрані основні методи аналізу фінансової звітності: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий, метод фінансових коефіцієнтів, порівняльний аналіз, факторний аналіз.

Горизонтальний (часовий) аналіз — порівняння кожної позиції з попереднім періодом.

Вертикальний (структурний) аналіз — визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому.

Трендовий аналіз — порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренда. За допомогою тренда формуються можливі значення показників у майбутньому, а отже, ведеться перспективний аналіз.

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) — розрахунок відносин між окремими позиціями звіту чи позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язку між показниками.

Порівняльний аналіз — це і внутрішньогосподарський аналіз зведених показників підрозділів, цехів, дочірніх фірм тощо, і міжгосподарський аналіз підприємства в порівнянні з даними конкурентів, з середньо галузевими та середніми загальноекономічними даними.

Факторний аналіз — аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою детермінованих і стохастичних прийомів дослідження. Факторний аналіз може бути як прямим, так і зворотним, тобто синтез— з'єднання окремих елементів у загальний результативний показник.

Багато математичних методів (кореляційний аналіз, регресивний аналіз та ін.) увійшли в коло аналітичних розробок значно пізніше. Методи економічної кібернетики й оптимального програмування, економічні методи, методи дослідження операцій і теорії прийняття рішення, безумовно, можуть знайти безпосереднє застосування в рамках фінансового аналізу.

Усі перераховані вище методи аналізу відносяться до формалізованих методів аналізу. Однак існують і неформалізовані методи: експертних оцінок, сценаріїв, психологічні, морфологічні тощо, вони засновані на описі аналітичних процедур на логічному рівні.

У даний час практично неможливо відокремити прийоми та методи якої-небудь науки як властиві винятково їй. Так і у фінансовому аналізі застосовуються різні методи та прийоми, що раніше не використовувалися в ньому.

1.3. Формування фінансових результатів діяльності підприємства

Фінанси підприємства—це сукупність грошових відносин, які зв'язані з формуванням і використанням грошових доходів і нагромаджень підприємства. Фінанси підприємства забезпечують; кругообіг основного й оборотного капіталу та взаємовідносини з державним бюджетом, податковими органами, банками, страховими компаніями й іншими установами фінансово-кредитної системи. При цьому вони виконують дві функції:

- а) відтворювальну;
- б) контрольну.

Відтворювальна функція полягає в обслуговуванні грошовими ресурсами кругообороту основного й оборотного капіталу в процесі

комерційної діяльності підприємства на основі формування та використання грошових доходів і нагромаджень.

Контрольна функція — це фінансовий контроль за виробничо-господарською діяльністю підприємства. Фінансова стратегія підприємства будується на певних принципах організації:

1. Жорстка централізація фінансових ресурсів, що забезпечує фірмі швидку маневреність фінансовими ресурсами, їхню концентрацію на основних напрямках виробничо-господарської діяльності.

2. Фінансове планування, що визначає на перспективу всі надходження коштів підприємства й основні напрямки їхнього витрачання.

3. Формування великих фінансових резервів, які забезпечують усталену роботу підприємства в умовах можливих коливань ринкової кон'юнктури.

4. Безумовне виконання фінансових зобов'язань перед партнерами.

Головною задачею фінансової стратегії є досягнення самоокупності підприємства.

Самоокупність — це здатність підприємства покривати свої видатки (витрати) результатами виробництва, забезпечуючи тим самим повторюваність виробництва в незмінних масштабах.

У процесі дослідження самоокупності зважаються дві найважливіші для підприємства проблеми:

- а) боротьба зі збитковістю;
- б) підвищення прибутковості.

Підприємство не тільки повинно покривати свої видатки доводами, але й бути рентабельним, тобто отримувати прибуток.

Самоокупність — це невід'ємний момент самофінансування підприємства.

Самофінансування — здатність підприємства із зароблених коштів не тільки відшкодувати виробничі затрати, але й фінансувати розширення виробництва, вирішення соціальних задач.

Самофінансування здійснюється за рахунок прибутку й амортизації. У процесі нагромадження обсяг прибутку піддається зменшенню за рахунок податків і різних платежів із прибутку. В остато-

чному підсумку залишається перерозподілений прибуток. З нерозподіленого прибутку й амортизації формується фінансовий фонд чи джерела самофінансування підприємства.

Фінансування може здійснюватися і шляхом залучення коштів ринку позикових капіталів, до яких відносяться: кредит банку, випуск цінних паперів (акцій і облігацій). Однак зупинимось більш докладно на власних джерелах фінансування підприємства (власному капіталі).

Власний капітал — капітал, безумовним і виключним власником якого є власник (чи власники) підприємства.

До власного капіталу варто віднести статутний фонд (акціонерний капітал), тобто первинні та наступні вкладення власних коштів власниками, акціонерами, і збільшення капіталу за рахунок прибутку.

Прибуток являє собою кінцевий фінансовий результат господарювання підприємства і складається з фінансового результату від реалізації продукції (робіт, послуг), основних засобів і іншого майна підприємства та доходів від позареалізаційних операцій, зменшених на суму витрат з цих операцій. У практичній діяльності його прийнято називати валовим прибутком.

Прибуток (збиток) від реалізації продукції (робіт, послуг) визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції (робіт, послуг) без податку на додаткову вартість і акцизами та витратами на виробництво і реалізацію, що включаються в собівартість продукції (робіт, послуг).

Визначення прибутку зв'язане з отриманням валового доходу підприємства від реалізації своєї продукції (робіт, послуг) за цінами, що формуються на основі попиту та пропозиції. У цьому випадку валовий дохід підприємства — виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за мінусом матеріальних витрат, він являє собою грошову форму чистої продукції підприємства, включаючи в себе оплату праці і прибуток. Зв'язок між ними наведено на рис. 1.

	Валовий дохід	
Матеріальні витрати	Оплата праці	Прибуток
Витрати виробництва (собівартість)		Чистий дохід
Обсяг реалізації		

Рис. 1. Взаємозв'язок собівартості, валового доходу і прибутку підприємства

Маса прибутку та валового доходу характеризує розмір ефекту, що одержується в результаті виробничо-господарської діяльності підприємства.

В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до одержання максимального прибутку, то принаймні, такого розміру прибутку, який би дозволив підприємству не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту своїх товарів і послуг, але і забезпечувати динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції. Для цього необхідно знати джерела формування прибутку та методи щодо кращого їхнього використання.

В умовах ринкових відносин, як свідчить світова практика, є три основних джерела одержання прибутку: перше — одержання прибутку за рахунок монопольного положення підприємства з випуску тієї чи іншої продукції або унікальності продукту; друге джерело пов'язане безпосередньо з виробничою та підприємницькою діяльністю; третє джерело зв'язане з інноваційною діяльністю підприємства.

Величина коштів для фінансування розширення виробництва залежить від ряду факторів:

- 1) оподаткування;
- 2) величини амортизаційних відрахувань;
- 3) поведінки підприємства на ринку банківських позик;
- 4) поведінки підприємства на ринку цінних паперів.

Зупинимося докладніше на впливі першого фактора, тобто на системі оподаткування, оскільки розмір податку безпосередньо

впливає на розмір нерозподіленого прибутку (зарубіжні дослідники називають його чистим прибутком), що надходить у розпорядження підприємства.

Податки — це обов'язкові платежі фізичних осіб (населення) юридичних осіб (підприємств, організацій), які стягуються державою.

Найважливішим прямим податком, який стягується з юридичних осіб, є податок на прибуток підприємств. Платником цього податку є підприємства й організації, що є юридичними особами, а також іноземні компанії, що займаються підприємницькою діяльністю.

Податковим законодавством при оподатковуванні прибутку підприємств можуть бути передбачені численні пільги. Наприклад, оподатковуваний прибуток зменшується на суми, що спрямовуються на розвиток виробництва; на природоохоронні заходи й інші.

1.4. Система показників, які характеризують фінансовий стан підприємства

Фінансова діяльність — це робоча мова бізнесу, і практично неможливо аналізувати операції чи результати роботи підприємства інакше, ніж через фінансові показники.

Прагнучи вирішити конкретні питання й одержати кваліфіковану оцінку фінансового стану, керівники підприємств усе частіше починають вдаватися до допомоги фінансового аналізу, значення окремих даних балансу чи звіту про фінансові результати дуже незначне, якщо їх розглядати у відриві один від одного. Тому для об'єктивної оцінки фінансового стану необхідно перейти до певних ціннісних співвідношень основних факторів — фінансових показників або коефіцієнтів.

Фінансові коефіцієнти характеризують пропорції між різними статтями звітності. Достоїнствами фінансових коефіцієнтів є Простота розрахунків і елімінування впливу інфляції.

Вважається, що якщо рівень фактичних фінансових коефіцієнтів нижчий за базу порівняння, то це вказує на найбільш вразливі місця в діяльності підприємства, що потребують додаткового аналізу. Правда, додатковий аналіз може не підтвердити негативну оцінку через специфічність конкретних умов і особливостей ділової політики підприємства. Фінансові коефіцієнти не уловлюють розходжень у методах бухгалтерського обліку, не відбивають якості складових компонентів. Нарешті, вони мають статичний характер. Необхідно розуміти обмеження, що накладає їхнє використання, та відноситися до них як до інструмента аналізу.

Для фінансового менеджера фінансові коефіцієнти мають особливе значення, оскільки вони є основою для оцінки діяльності підприємства зовнішніми користувачами звітності, акціонерами та кредиторами. Цільові орієнтири проведеного фінансового аналізу залежать від того, хто його проводить: керуючі податкові органи, власники (акціонери) підприємства чи його кредитори.

Податковому органу важлива відповідь на питання чи здатне підприємство сплачувати податки. Тому з погляду податкових органів фінансовий стан характеризується такими показниками:

- балансовий прибуток;
- рентабельність активів = балансовий прибуток у відсотках до вартості активів;
- рентабельність реалізації = балансовий прибуток у відсотках до виручки від реалізації;
- балансовий прибуток на 1 гривню коштів на оплату праці.

Виходячи з цих показників, податкові органи можуть визначити надходження платежів у бюджет на перспективу.

Банки повинні одержати відповідь на питання про платоспроможність підприємства, тобто його готовність повертати позикові кошти, ліквідність його активів. Керуючі підприємством головним чином цікавляться ефективністю використання ресурсів і прибутковістю підприємства.

Показники оцінки майнового стану

1. Сума господарських коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства — це показник узагальненої вартості оцінки активів, які знаходяться на балансі підприємства.

2. Частка активної частини основних засобів. Згідно з нормативними документами під активною частиною основних засобів розуміють машини, устаткування та транспортні засоби. Зростання цього показника оцінюється позитивно.

3. Коефіцієнт зносу — зазвичай використовується в аналізі як характеристика стану основних фондів. Доповненням цього показника до 100 % (чи одиниці) є «коефіцієнт придатності».

4. Коефіцієнт оновлення — показує, яку частину від наявних на кінець звітного періоду основних засобів становлять нові основні засоби.

5. Коефіцієнт вибуття — показує, яка частина основних засобів вибула через старість і з інших причин.

Оцінка ліквідності та платоспроможності

1. Величина власних обігових коштів — характеризує ту частину власного капіталу підприємства, що є джерелом покриття поточних активів. Величина власних обігових коштів чисельно дорівнює перевищенню поточних активів над поточними зобов'язаннями.

2. Маневреність функціонуючого капіталу — характеризує ту частину власних обігових коштів, що знаходиться у формі грошових коштів. Для нормального функціонування підприємства цей показник змінюється в межах від 0 до 1.

3. Коефіцієнт покриття (загальний) — дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів підприємства приходить на одну гривню поточних зобов'язань, це розглядається як успішне функціонування.

4. Коефіцієнт оперативної ліквідності за змістом аналогічний «коефіцієнту покриття», однак з розрахунку виключені виробничі запаси. У західній літературі він орієнтовно приймається нижче 1, але це умовно.

5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) — показує, яка частина короткострокових позикових зобов'язань може бути погашена негайно. У міжнародній практиці вважається, що значення його повинне бути більшим чи дорівнювати 0,2—0,25.

6. Частка власних оборотних коштів у покритті запасів - характеризує ту частину вартості запасів, що покривається власними оборотними коштами, рекомендується нижня границя 50 %.

7. Коефіцієнт покриття запасів — розраховується співвідношенням величин «нормальних» джерел покриття запасів, і суми запасів. Якщо значення показника < 1 , то поточний фінансовий етап нестійкий. Оцінка фінансової стійкості Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства — стабільність його діяльності у довгостроковій перспективі.

1. Коефіцієнт концентрації власного капіталу — характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансове стійке підприємство.

2. Коефіцієнт фінансової залежності — є зворотним до коефіцієнта концентрації власного капіталу. Зростання цього показника в динаміці означає зростання позикових коштів.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу — показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти.

4. Коефіцієнт структури довгострокових вкладень — коефіцієнт показує, яка частина основних засобів і інших позаоборотних активів профінансована зовнішніми інвесторами.

5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів - характеризує структуру капіталу. Чим вище показник у динаміці, тим сильніше підприємство залежить від зовнішніх інвесторів.

6. Коефіцієнт відношення власних і залучених коштів він дає загальну оцінку фінансової стійкості підприємства. Зростання показника свідчить про посилення залежності від зовнішніх інвесторів.

Необхідно сказати, що єдиних нормативних критеріїв для розглянутих показників не існує. Вони залежать від багатьох факторів: галузевої приналежності, принципів кредитування, структури джерел коштів й ін.

Тому прийнятність значень цих показників краще складати за групами споріднених підприємств. Єдине правило яке «спрацьовує»: власники підприємства (інвестори й інші особи, що зробили внески в статутний капітал) віддають перевагу розумному зростанню у динаміці позикових коштів, а кредитори віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу, з більшою фінансовою автономністю. Для цього використовується:

Оцінка ділової активності

Такими якісними критеріями є: широта ринків збуту продукції, репутація підприємства й ін. Кількісна оцінка дається за двома напрямками:

- ступінь виконання плану за основними показниками, забезпечення заданих темпів їхнього зростання;
- рівень ефективності використання ресурсів підприємства.

Зокрема, оптимальним є таке співвідношення:

$$T_{фп} > T_r > T_{ак} > 100\%,$$

де $T_{фп}$, T_r , $T_{ак}$, — відповідно темпи змін фінансового прибутку, реалізації, авансованого капіталу.

Ця залежність означає, що:

- а) економічний потенціал зростає;
- б) обсяг реалізації зростає більш високими темпами;
- в) прибуток зростає випереджальними темпами.

Це «золоте правило економіки підприємства».

Для реалізації другого напрямку можуть бути розраховані: виробіток, фондівіддача, оборотність виробничих запасів, тривалість операційного циклу, оцінка авансованого капіталу. До узагальнюючих показників відносяться «показник ресурсівіддачі» та «коефіцієнт стійкості економічного зростання»:

1. Ресурсовіддача (коефіцієнт оборотності авансованого капіталу) — характеризує обсяг реалізованої продукції на кошти,

Вкладені у діяльність підприємства.

2. Коефіцієнт стійкості економічного зростання — показує, якими в середньому темпами може розвиватися підприємство.

Оцінка рентабельності

До основних показників цього блоку відносяться рентабельність авансованого капіталу та рентабельність власного капіталу.

При розрахунку можна використовувати або балансовий прибуток або чистий.

Аналізуючи рентабельність у просторово-часовому аспекті варто брати до уваги три ключових особливості:

- часовий аспект, коли підприємство робить перехід на нові Перспективні технології та види продукції;
- проблему ризику;
- проблему оцінки, прибуток оцінюється в динаміці, власний капітал протягом ряду років.

Однак далеко не все може відобразитися в балансі, наприклад, торгова марка, сучасні технології, злагоджений персонал не мають грошової оцінки, тому при виборі рішень фінансового характеру необхідно приймати до уваги ринкову ціну фірми.

Оцінка положення на ринку цінних паперів

Цей фрагмент аналізу виконується в компаніях, зареєстрованих на фондових біржах. Оскільки термінологія з цінних паперів у нашій країні остаточно не склалася, назви показників є умовними.

1. Доход на акцію — відношення чистого прибутку, зменшеного на величину дивідендів по привілейованих акціях, до загального числа звичайних акцій. Саме цей показник у значній мірі впливає на ринкову ціну акцій.

2. Цінність акції — частка від розподілу ринкової ціни акції на доход на акцію. Цей показник служить індикатором попиту на акції даної компанії, тому що показує як багато згодні платити інвестори на одну гривню прибутку на акцію.

3. Рентабельність акції— відношення дивіденду, що виплачується на акцію, до її ринкової ціни. Рентабельність акції характеризує відсоток повернення на капітал, вкладений в акції фірми.

4. Дивідендний вихід — розраховується шляхом розподілу дивіденду, що виплачується по акції, на доход на акцію, тобто це частка чистого прибутку, виплачена акціонерам у вигляді дивідендів. З цим коефіцієнтом тісно зв'язаний коефіцієнт реінвестування прибутку, що характеризує її частку, спрямовану на розвиток виробництва. Сума значень цих показників дорівнює одиниці.

5. Коефіцієнт котирування акцій — відношення ринкової ціни до її (книжкової) облікової ціни. Книжкова ціна характеризує частку власного капіталу, що приходить на одну акцію. Вона складається з номінальної вартості, частки емісійного прибутку та частки накопиченого і вкладеного у розвиток фірми прибутку.

Аналіз фінансового стану підприємств здійснюється в основному за даними річної та квартальної бухгалтерської звітності й у першу чергу за даними бухгалтерського балансу.

Прийняте групування дозволяє здійснити досить глибокий аналіз фінансового стану підприємства.

Це групування зручне для «читання балансу», під яким розуміють попереднє загальне ознайомлення з підсумками роботи підприємства та його фінансовим станом безпосередньо за бухгалтерським балансом.

При читанні балансу з'ясовують: характер зміни підсумку балансу та його окремих розділів (статей), правильність розміщення коштів підприємства, його поточну платоспроможність тощо.

Читання балансу, зазвичай, починають із встановлення зміни величини балансу за аналізований період часу. Для цього підсумок балансу на початок року порівнюють з підсумком балансу на кінець періоду.

Горизонтальний аналіз означає зіставлення статей балансу та показників, які за ними розраховуються, на початок і кінець одного чи декількох звітних періодів; він допомагає виявити відхилення, що

потребують подальшого вивчення. При горизонтальному аналізі обчислюють абсолютні та відносні зміни показників. Зіставлення дає змогу визначити загальний напрямок руху балансу. У звичайних виробничих умовах збільшення підсумків балансу оцінюють позитивно, а зменшення — негативно.

Після оцінки динаміки зміни балансу доцільно встановити відповідність динаміки балансу динаміці обсягу виробництва та реалізації продукції, а також прибутку підприємства.

Більш швидкий темп зростання обсягу виробництва, реалізації продукції та прибутку порівняно до темпів зростання суми балансу вказує на поліпшення використання коштів. Для встановлення темпів зростання обсягу виробництва, реалізації продукції та прибутку використовують дані підприємства про виробництво продукції, звіт про фінансові результати і баланс.

Показники прибутку, товарної та реалізованої продукції в розрахунку на одну гривню (квартальної) вартості майна доцільно обчислювати і зіставляти з даними минулих років, а також з аналогічними показниками інших підприємств.

Зазначені показники в країнах з ринковою економікою використовуються для характеристики ділової активності керівників підприємства. Для характеристики ділової активності використовуються також показники фондівіддачі, матеріаломісткості, продуктивності праці, оборотності оборотного капіталу, власного капіталу, коефіцієнти стійкості економічного зростання та чистої виручки.

Крім з'ясування спрямованості зміни всього балансу, варто з'ясувати характер зміни окремих його статей і розділів, тобто здійснити подальший аналіз по горизонталі. Позитивної оцінки заслуговує збільшення в активі балансу коштів, цінних паперів, короткострокових і довгострокових фінансових вкладень і, як правило, основних засобів, капітальних вкладень, нематеріальних активів і виробничих запасів, а в пасиві балансу — підсумку

першого розділу і особливо суми прибутку, резервного фонду, фондів спеціального призначення. Як правило, негативної оцінки

заслуговує різке збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості в активі й у пасиві балансу. В усіх випадках негативно оцінюють наявність і збільшення за статтями «Збитки» та «Резерви за сумнівними боргами».

Читання цих статей балансу дає змогу зробити певні висновки про фінансовий стан підприємств. Так, наявність збитків свідчить про нерентабельність даного підприємства. Якщо підприємство є планово-збитковим, то суму збитку варто зіставити з плановою величиною та з сумою збитку попереднього балансу. Це дозволить виявити тенденцію, що склалася. Наявність сум за статтею «Резерви за сумнівними боргами» свідчить про наявну прострочену дебіторську заборгованість за товари (роботи чи послуги) по інших її видах.

У процесі подальшого аналізу балансу вивчають структуру коштів підприємства та джерел їхнього утворення (аналіз по вертикалі).

Вертикальний аналіз — це вираження статті (показника) через певне процентне співвідношення до відповідної базової статті (по базовому показнику). За допомогою вертикального аналізу виявляють основні тенденції та зміни в діяльності підприємства.

Структура активу балансу складається з таких показників: майно підприємства; основні засоби та інші позаоборотні активи (у відсотках до всіх коштів); матеріальні оборотні активи (у відсотках до оборотних коштів); кошти та короткострокові фінансові вкладення (у відсотках до оборотних коштів). За цими показниками насамперед визначають тенденції зміни оборотності всіх коштів (майна) підприємства, його виробничого потенціалу.

При визначенні тенденції зміни оборотності коштів підприємства, крім оцінки зміни показника загальної оборотності коштів підприємства (обчислюють співвідношення виручки від реалізації та середньої вартості балансу), вивчають співвідношення динаміки позаоборотних і оборотних коштів, а також використовують показники мобільності всіх засобів підприємства й оборотних коштів.

Фінансовий стан підприємства значною мірою обумовлюється його виробничою діяльністю. Тому при аналізі фінансового стану

підприємства (особливо на майбутній період) варто дати оцінку його виробничого потенціалу.

Для характеристики виробничого потенціалу використовують такі показники: наявність, динаміку і питому вагу виробничих активів, у загальній вартості майна; наявність, динаміку і питому вагу основних засобів у загальній вартості майна; коефіцієнт зносу основних засобів; середню норму амортизації; наявність, динаміку і питому вагу капітальних вкладень та їхнє співвідношення з довгостроковими фінансовими вкладеннями.

Певні висновки про виробничу та фінансову політику підприємства можна зробити за відношенням капітальних вкладень і довгострокових вкладень. Більш високі темпи зростання фінансових вкладень можуть істотно знизити виробничі можливості підприємства.

Структура джерел засобів підприємства (пасив) містить у собі такі показники: джерела засобів — усього; джерела власних засобів; власні оборотні кошти; позикові засоби; кредити і позикові засоби; кредиторська заборгованість; доходи і резерви підприємства. Дані про структуру джерел господарських засобів використовується насамперед для оцінки фінансової стійкості підприємства та його ліквідності і платоспроможності. Фінансова стійкість підприємства характеризується коефіцієнтами: власності, позикових засобів, співвідношення позикових і власних засобів, мобільності власних засобів, співвідношення позаоборотних засобів і суми власних засобів до довгострокових пасивів.

Під ліквідністю розуміють можливість реалізації матеріальних і інших цінностей і перетворення їх у грошові кошти.

За ступенем ліквідності майно підприємства можна розділити на чотири групи:

- першокласні ліквідні засоби (грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення);
- легкореалізовані активи (дебіторська заборгованість, готова продукція та товари);

- середньореалізовані активи (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати обігу);
- важкореалізовані чи неліквідні активи (нематеріальні активи, основні засоби й устаткування до установки, капітальні довгострокові фінансові вкладення).

Ліквідність балансу оцінюють за допомогою спеціальних показників, що виражають співвідношення певних статей активу та пасиву балансу чи структуру активу балансу. У більшій мірі в міжнародній практиці використовуються такі показники ліквідності: коефіцієнт абсолютної ліквідності; проміжний коефіцієнт покриття та загальний коефіцієнт покриття. При розрахунку всіх цих показників використовують загальний знаменник — короткострокові зобов'язання, що обчислюються як сукупна величина короткострокових кредитів, короткострокових позик, кредиторської заборгованості. Ліквідність балансу підприємства тісно зв'язана з його платоспроможністю, під якою розуміють здатність у належний термін і повною мірою відповідати за своїми зобов'язаннями.

Розрізняють поточну й очікувану платоспроможність. Поточна платоспроможність визначається на дату складання балансу. Підприємство вважається платоспроможним, якщо в нього немає простроченої заборгованості постачальникам, за банківськими позиками й іншими розрахунками. Очікувана платоспроможність визначається на певну майбутню дату зіставленням платіжних засобів і першочергових зобов'язань на цю дату. Як уже відзначалося, платоспроможність підприємства сильно залежить від ліквідності балансу. Разом з тим на платоспроможність підприємства значним чином впливають і інші фактори — політична й економічна ситуація в країні, стан грошового ринку, наявність і досконалість заставного та банківського законодавства, забезпеченість власним капіталом, фінансовий стан підприємств — дебіторів та ін.

Аналіз фінансового стану підприємства закінчують його комплексною оцінкою. При аналізі фінансового стану свого підприємства після комплексної оцінки розробляють заходи щодо поліпшення фі-

нансового стану, звертаючи особливу увагу на розробку фінансової стратегії підприємства на перспективу й у найближчі періоди.

Таким чином, у цьому розділі були розглянуті теоретичні основи фінансового аналізу, тобто види, прийоми та методи фінансового аналізу, методика аналізу фінансового стану, тобто основні показники оцінки фінансового стану, їх структура та коефіцієнти, що їх визначають, а також фактори, від яких залежать дані показники. Була розглянута структура балансу підприємства та напрямки, за якими він аналізується.

Взаємозв'язок активу та пасиву балансу

Бухгалтерський баланс — це звіт про фінансовий стан підприємства, що відбиває активи, зобов'язання та капітал підприємства на визначену дату. За своєю формою бухгалтерський баланс являє собою таблицю, в якій з однієї сторони (в активі) відбиваються засоби підприємства, а з іншої (у пасиві) — джерела їхнього утворення (табл. 1).

Таблиця 1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС

БАЛАНС	
АКТИВ	ПАСИВ
1. Позаоборотні активи	1. Власний капітал
2. Оборотні активи	2. Позиковий капітал: — довгострокові пасиви — короткострокові пасиви (поточні пасиви)
3. Витрати майбутніх періодів	3. Забезпечення майбутніх витрат і платежів
	4. Доходи майбутніх періодів

Структура та склад активу балансу

Актив балансу містить відомості про розміщення капіталу, що є в розпорядженні підприємства, тобто про вкладення його в конкретне майно та матеріальні цінності, про витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції та про залишки зведеної готівки.

Таблиця 2

СТРУКТУРА АКТИВУ БАЛАНСУ

АКТИВ БАЛАНСУ	
ПОЗАОБОРОТНІ АКТИВИ	ОБОРОТНІ АКТИВИ
Нематеріальні активи	Запаси та витрати
Основні засоби	Дебіторська заборгованість
Довгострокові фінансові інвестиції	Короткострокові фінансові вкладення
Довгострокові фінансові вкладення	Грошові кошти
Незавершене будівництво	

Головною ознакою групування статей активу балансу вважається ступінь його ліквідності (швидкість перетворення в грошову одиницю). Таким чином, всі активи балансу підрозділяються (табл. 2) на:

- позаоборотні активи;
- оборотні активи.

Кошти підприємства можуть використовуватися в його внутрішньому обороті та за його межами (дебіторська заборгованість, придбання цінних паперів, акцій, облігацій інших підприємств).

Оборотний капітал може знаходитися в сфері виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів) і в сфері обігу (готова продукція на складах і відвантажена покупцям, кошти в розрахунках, короткострокові фінансові вкладення, готівка в касі та на рахунках банку, товари й ін.), тому він більш ліквідний порівняно до позаоборотних активів, що не призначені для реалізації, а постійно використовуються підприємством для виробництва, зберігання та транспортування продукції.

Розміщення коштів підприємства має дуже велике значення у фінансовій діяльності та підвищенні її ефективності. Потім у процесі аналізу активів підприємства в першу чергу варто вивчити їх склад і структуру.

Структура та склад пасиву балансу

Відомості, що знаходяться в пасиві балансу, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного та позикового капіталу, скільки залучено в оборот підприємства довгострокових і короткострокових позикових коштів, тобто пасив показує джерела надходження коштів, кому зобов'язане за них підприємство.

Фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від того, які кошти воно має у своєму розпорядженні та куди вони вкладені. За ступенем приналежності капітал, який використовується, підрозділяється на власний капітал і позиковий капітал (табл.3).

Таблиця 3

СТРУКТУРА ПАСИВУ БАЛАНСУ

ПАСИВ БАЛАНСУ	
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	ПОЗИКОВИЙ КАПІТАЛ
Статутний, додатковий, неоплачений і резервний капітал	Короткострокові пасиви: — короткострокові позикові кошти — кредиторська заборгованість
Нерозподілений прибуток (збиток)	Довгострокові кредити та позики
	Забезпечення майбутніх витрат і платежів
	Доходи майбутніх періодів

Потреба у власному капіталі обумовлена вимогами самофінансування підприємств. Він є основою самостійності та незалежності підприємств.

За рівнем відповідальності власний капітал підрозділяється на:

- статутний капітал (сума якого визначається в установчих документах);
- додатковий капітал, неоплачений, резервний капітал і нерозподілений прибуток.

Однак потрібно враховувати, що фінансування діяльності підприємств тільки за рахунок власних коштів не завжди вигідне для підприємства. Підприємство може підвищити рентабельність влас-

ного (акціонерного) капіталу, залучаючи безпосередньо і позикові кошти. Отже, від того, наскільки оптимальним є співвідношення власного та позикового капіталу, багато в чому залежить фінансовий стан підприємства.

Взаємозв'язок активу та пасиву балансу

Як усім відомо, між статтями активу та пасиву балансу існує тісний взаємозв'язок. Окремі елементи активу та пасиву балансу під впливом виробничо-господарської діяльності трансформуються.

Власний капітал
Позаоборотні активи
Довгострокові кредити та позики
Оборотні активи
Короткострокові пасиви

Рис. 2. Взаємозв'язок активу та пасиву підприємства

Проаналізувати динаміку змін в окремих елементах активу та пасиву балансу на ЗАТ можна за допомогою вертикального та горизонтального аналізу

Таблиця 4

ВЕРТИКАЛЬНИЙ АНАЛІЗ БАЛАНСУ

Показник	На початок року	На кінець року	Зміна, %
АКТИВ			
1. Основні засоби та інші позаоборотні активи:			
а) основні засоби	37,5	42,5	5,0
б) інші позаоборотні активи	0	0	0
ВСЬОГО	37,5	42,5	5,0
2. Оборотні засоби:			
а) запаси та витрати	26,7	35,9	9,2
б) розрахунки з дебіторами	13,4	11,5	- 1,9
в) кошти та інші активи	22,4	10,1	- 12,3
3. Витрати майбутніх періодів	0	0	0
ВСЬОГО	62,5	57,5	- 5
ПАСИВ			
1. Власний капітал:			
а) фонди власних коштів	86,6	91,1	4,5
б) прибуток	0	0	0
ВСЬОГО	86,6	91,1	4,5
2. Забезпечення майбутніх витрат і платежів	0	0	0
3. Залучення коштів:			
а) довгострокові позики	0	0	0
б) короткострокові позики	4,2	1,4	- 2,8
в) розрахунки з кредиторами	9,2	7,4	- 1,8
ВСЬОГО	13,4	8,8	- 4,6
4. Доходи майбутніх періодів			
БАЛАНС	100	100	0

Таблиця 5

ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ АНАЛІЗ БАЛАНСУ

Показник	На початок періоду		На кінець періоду	
	тис. грн	%	тис. грн	%
АКТИВ				
1. Основні засоби та інші позаоборотні активи:				
а) основні засоби	277029	100	275896	99,6
б) інші позаоборотні активи	0	×	0	×
ВСЬОГО	277029	100	275896	99,6
2. Оборотні засоби	184022	100	97782	53,1
ВСЬОГО	461051	100	373678	81,1
3. Витрати майбутніх періодів	71	100	63	88,7
БАЛАНС	738151	100	649637	88,0
ПАСИВ				
1. Власний капітал:				
а) фонди власних коштів	714971	100	712367	99,6
б) прибуток	- 75668	×	- 120628	×
ВСЬОГО	639303	100	591739	92,6
2. Забезпечення майбутніх витрат і платежів	36	100	7	19,4
3. Залучення коштів:				
а) довгострокові позики	0	×	0	×
б) короткострокові позики	30983	100	9138	29,5
в) розрахунки з кредиторами	67627	100	48182	71,2
ВСЬОГО	98610	100	57320	58,1
4. Доходи майбутніх періодів	202	100	571	282,7
БАЛАНС	738151	100	649637	88,0

Аналіз фінансового стану підприємства на прикладі спеціального ремонтно- будівельного управління «Діамант»

2.1. Характеристика підприємства та основні техніко-економічні показники його роботи

Аналізоване будівельне управління було створене в 1985 році з метою виконання будівельно-монтажних робіт. Спеціалізоване будівельно-монтажне управління є державним підприємством із правом юридичної особи, має самостійний баланс і розрахунковий рахунок Майно, що відносяться до державної власності, передане йому в господарське користування за договором.

За звітний період планування своєї діяльності підприємство здійснювало ув'язку з указівками головної організації й укладеними договорами. На початок 2007 року дана схема планування перестала працювати.

Відбувся розрив господарських зв'язків і спеціалізоване будівельне управління втратило основного свого замовника. Через цю причину воно постало перед проблемою самостійного планування своєї діяльності. Необхідно шукати нові ринки збуту послуг, які пропонуються, тобто активно діяти в пошуках нових контрактів.

Нижче розглянемо техніко-економічні показники роботи підприємства за 2006-2007 роки та проведемо порівняльний аналіз.

У результаті порівняльного аналізу за техніко-економічними показниками видно, що виручка від реалізації збільшилася до кінця 2006 року на 2794136,5 тис. грн. тобто на 130 %. У тому числі від основної діяльності на 3037979,8 тис. грн. За період 2007 року були надані послуги населенню на суму 97936 тис. грн. , що на 244413 тис. грн. менше ніж за минулий рік. Прибуток підприємства виріс на 911078,9 тис. грн., відповідно на 117 %. Собівартість робіт при цьо-

му в 2003 році збільшилася на 1882487,5 тис. грн. або на 137,4 %, що в 3,4 рази більше ніж у попередньому, у тому числі відбулося зростання витрат на основне виробництво на 242,4%.

Збільшення собівартості привело до зниження рентабельності Підприємства в цілому з 56,7 % до 51,9 % до кінця 2003 року в тому числі рентабельність основної діяльності знизилася на 19 пунктів з 43,1 % до 34,8 %. Якщо розглядати більш детально, то можна зробити висновок, що витрати на 1 грн. виручки від реалізації склали в 2007 році 0,46 грн., що на 3,1 % більше, ніж у 2006 році, тобто відбулося подорожчання виробничих витрат.

Витрати на 1 грн. виручки від основної діяльності зросли на 26,9% це говорить про те, що за основною діяльністю підприємство одержало надлишок від виконаних робіт, що спричинило зниження прибутку та рентабельності виробництва. Спостерігається зниження вартості основних засобів підприємства на 34332 тис. грн.

У 2007 році відбулося скорочення робітників з 123 до 96 чоловік, у зв'язку з чим виросла продуктивність праці в 2,4 рази та витрати на оплату праці склали 1276102 тис. грн., що на 237,3 % вище порівняно до попереднього року. Проте цей порівняльний аналіз не буде об'єктивним без врахування впливу інфляційних процесів. Тому помітне зростання багатьох показників, наприклад собівартості до 24,2 % обумовлене впливом зростання цін за рік.

Для того щоб мати перед очима більш об'єктивну картину, перерахуємо деякі ключові показники з урахуванням коефіцієнту споживчих цін, зростання якого склало 122 % за 2003 рік, а неплатні послуги, що буде більш актуальними для будівельного управління, зростання склало близько 150 % у рік.

Таблиця 6

**ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО
БУДІВЕЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ЗА 2002—2003 РОКИ**

Показники	2006	2007	Відхилення: 2006 до 2007. тис. грн	Приріст (+), зменшення (-) у % (2002— 100 %)
1. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг)	2145743,5	4939310	+ 2794136,5	+ 130,1
у тому числі:				
— СМР	1803394,2	4841374	+ 3037979,8	+ 168,4
— послуги населенню	342349,4	97936	- 244413	- 71,3
2. Прибуток	776592,1	1687671	+ 911078,9	+ 117,3
3. Собівартість продукції (робіт, послуг)	1369151,5	3251639	+ 1882487,5	+137,4
у тому числі:				
— СМР	936080	3205740	+ 2269660	+ 242,4
4. Рентабельність основної діяльності	56,7	51,9	×	- 8,4
5. Витрати на 1 грн виручки від усїєї реалізації	0,64	0,66	×	+ 3,1
6. Витрати на 1 грн СМР	0,52	0,66	×	+ 26,9
7. Продуктивність праці	17445	51451	+ 34006	+ 194,9
8. Витрати на оплату праці	378253	1276102	+ 897849	+ 237,3
9. Основні фонди	1946262	1911930	- 34332	- 1,7
10. Фондовіддача	1,1	2,5	×	+ 1,5
11. Середньооблікова чисельність	123	96	- 27	- 21,9

Таблиця 7

**ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ З УРАХУВАННЯМ ЗРОСТАННЯ
КОЕФІЦІЄНТА СПОЖИВЧИХ ЦІН НА ПЛАТНІ ПОСЛУГИ**

Показники	2006	2007	Відхилення		Відхилення з урахуванням коефіцієнту споживчих цін	
			тис. грн	%	тис. грн	%
1. Виручка від реалізації послуг	2145743,5	4939310	2794136,5	130,1	1191628,1	55,5
2. Прибуток	776592,1	1687671	911078,9	117,3	363726,1	46,8
3. Собівартість	1369151,5	3251639	1882487,5	137,4	827901,8	60,4

2.2. Аналіз структури вартості майна підприємства та коштів, які були вкладені в нього

Аналіз фінансової діяльності спеціалізованого будівельного управління за період 2006—2007 роки проводиться за даними бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати й їх використання (форма 2) додаток до балансу.

Основою аналізу є система показників і аналітичних таблиць.

Економічний потенціал може бути охарактеризований подвійно: з позиції майнового стану та з позиції фінансового стану підприємства. Обидві ці сторони фінансово-господарської діяльності взаємозалежні — нераціональна структура майна, її неякісний вклад можуть привести до погіршення фінансового стану.

Необхідною ланкою в системі ринкової економіки є інститут неспроможності (банкрутства) господарських суб'єктів. Тому особливій актуальності набуває питання оцінки структури балансу, адже при незадовільній структурі балансу приймається рішення про неспроможність підприємства.

Структура вартості майна дає загальне уявлення про фінансовий стан підприємства. Вона показує частку кожного елемента в активах

і співвідношенні позикових і власних коштів, що покрийють їх у пасивах.

Стійкість фінансового стану підприємства значною мірою залежить від доцільності та правильності вкладення фінансових ресурсів в активи. Активи динамічні за своєю природою. За даними «введеного в додатку балансу, динаміка майнового стану підприємства може бути охарактеризована таким чином (табл. 8).

Таблиця 8

ЗМІНА МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Показники	На початок 2007		На кінець 2007		Зміни за рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Усього майна	2691783	100,00	3163639	100,00	+ 471856	+ 17
у тому числі:						
— іммобілізовані активи	1946262	72,30	1911930	60,40	- 34332	- 1,77
2. Мобільні активи	745521	27,70	1251709	39,60	+ 506188	+ 67,89
у тому числі:						
— запаси та витрати	198861	7,39	660977	20,89	+ 462116	+ 232,8
— розрахунки з дебіторами	473099	17,56	530459	16,78	+ 57359	+ 12,12
— грошові кошти	73561	2,75	61450	1,93	- 1211	- 16,46
— інші активи	-	-	-	-	-	-

З наведених даних видно, що за минулий рік у підприємства відбулася зміна структури балансу. Майно підприємства збільшилося на суму 471856 тис. грн., що на 17 % більше у порівнянні 1 початком року. Велика частина приросту 97,9 % була спрямована на виробничі запаси, що збільшило частку активів, які важко відновлюються. Через обставини, що склалися — втрата обсягів реалізації своїх послуг, можна сказати, що таке впливання засобів приведе до їх умертвіння. Грошові кошти, як найбільш ліквідні знизили своє зна-

чення на 16,46 %. На основі цього можна судити про значне зниження платоспроможності підприємства в цілому на кінець 2003 р.

Формалізованими критеріями якісних змін майнового стану підприємства, які мали місце, та ступеня їхньої прогресивності виступають і такі показники, як частка активної частини основних засобів, коефіцієнти придатності, відновлення, вибуття та зносу. У зв'язку з цим розглянемо характеристику основних засобів підприємства, що є найважливішим елементом виробничого потенціалу (табл. 9).

Таблиця 9

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Показники	На початок 2007		На кінець 2007		Відхилення, %
	тис. грн	%	тис. грн	%	
1. Первинна вартість основних засобів	2884554	100,00	2908559	100,00	100,83
у тому числі:					
— активна частина	741320	25,69	764653	26,28	103,14
2. Основні засоби (за-лишкова вартість)	1944161		1884350		96,90
Коефіцієнт придатності		0,67		0,64	
Коефіцієнт відновлення		0,03		0,01	
Коефіцієнт вибуття		—		0,002	
Коефіцієнт зносу		0,33		0,35	

Наведені дані показують, що частка активної частини основних засобів зросла на 3,14% у порівнянні з початком року, що безумовно є незначним приростом. Як видно структура основних засобів практично не змінилася в кращу сторону. За звітний період нове обладнання практично не купувалося, коефіцієнт придатності знизився з 0,67 % до 0,64 % на кінець року, коефіцієнт зносу збільшився. Можна зробити висновок, що на цей момент підприємство має слабку матеріально-технічну базу, тому однією з найважливіших задач є

нарощування виробничого потенціалу підприємства, тому що у випадку одержання великого замовлення від нових контрагентів, будівельному управлінню просто може не вистачити виробничої потужності для його виконання, що може викликати негативні наслідки.

У процесі функціонування підприємства і величина активів і їх структура змінюються. Найбільш загальні уявлення про якісні зміни у структурі засобів та їх джерел, що мали місце, можна вдержати за допомогою вертикального та горизонтального аналізу звітності.

Вертикальний аналіз показує структуру засобів підприємств і інших джерел. Перевага вертикального аналізу в порівнянні з горизонтальним, є використання в ньому відносних показників, що деякою мірою згладжують негативний вплив інфляційних процесів, які можуть істотно спотворювати абсолютні показники фінансової звітності та тим самим ускладнювати їхнє зіставлення в динаміці. Нижче наведено варіант вертикального аналізу активу та пасиву балансу за трансформованою номенклатурою статей (Табл. 10, 11).

Вертикальний аналіз балансу за 2006—2007 роки

Таблиця 9

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Показники	На початок 2007		На кінець 2007		Відхилення, %
	тис. грн	%	тис. грн	%	
1. Первинна вартість основних засобів	2884554	100,00	2908559	100,00	100,83
у тому числі:					
— активна частина	741320	25,69	764653	26,28	103,14
2. Основні засоби (за- лишкова вартість)	1944161		1884350		96,90
Коефіцієнт придатності		0,67		0,64	
Коефіцієнт відновлення		0,03		0,01	
Коефіцієнт вибуття		—		0,002	
Коефіцієнт зносу		0,33		0,35	

Таблиця 10

СТРУКТУРА АКТИВІВ БАЛАНСУ

Показники	На початок 2007		На кінець 2007		Приріст (+), зниження (-)	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Основні засоби й інші необоротні активи	1946262	72,21	1911930	60,47	-34332	-17,74
1.1. Нематеріальні активи	-	-	1528	0,04	+1528	+0,04
1.2. Основні засоби	1944161	72,20	1884350	59,60	-59811	-12,71
1.3. Незавершені капітальні вкладення	2101	0,01	26052	0,83	+23951	+0,75
2. Обігові кошти	745521	27,77	1251709	39,36	+506188	+11,59
2.1. Виробничі запаси	198861	7,38	660977	20,79	+462116	+13,41
у тому числі:						
2.1.1. сировина та матеріали	142289	5,28	588529	18,54	+446240	+13,26
2.1.2. МШП	25924	0,96	71272	2,25	+45348	+1,29
2.1.3. ПДВ за придбаними цінностями	30648	1,14	-	-	-30648	-1,13
2.2. Розрахунки з дебіторами	473099	17,67	530458	16,62	-57359	-1,05
у тому числі:						
2.2.1. розрахунки зі споживачами та замовниками	119057	4,43	-	-	-119057	-4,42
2.2.2. за векселями	-	-	100000	3,16	+100000	+3,16
2.2.3. за товари відвантажені	353000	13,21	378137	11,91	+25137	-1,3
2.2.4. інші дебітори	1042	0,03	51145	1,61	+50103	+1,58
2.3. Грошові кошти	73561	2,72	61450	1,94	-1211	-0,79
у тому числі:						
2.3.1. каса	79	0,002	1180	0,04	+1101	+0,04
2.3.2. розрахунковий рахунок	60310	2,24	47686	1,51	-12624	-0,73
2.3.3. інші грошові кошти	13172	0,48	12584	0,39	-588	-0,09
Валюта балансу	2691783	100,00	3163639	100,00	+471856	x

Таблиця 11

СТРУКТУРА ПАСИВУ БАЛАНСУ ЗА 2002-2003 РОКИ

Показники	На початок 2007		На кінець 2007		Приріст (+), зниження (-)	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Джерела	2151922	79,94	2794317	88,32	+ 642395	+ 8,38
1.1. Статутний і додатковий капітал	1983182	73,68	1983182	62,71	-	- 10,97
1.2. Фонди спеціального призначення	168740	6,26	811135	25,61	+ 642395	+ 19,35
2. Залучені (позикові) кошти	539861	20,10	369322	11,75	- 170539	- 8,35
2.1. Кредити банків і позики	-	-	-	-	-	-
2.2. Кредиторська заборгованість	539861	20,10	369322	11,75	- 170539	- 8,35
у тому числі:						
2.2.1. за товарними операціями	-	-	110902	3,52	+ 110902	+ 3,52
2.2.2. за нетоварними операціями	539861	20,10	258420	8,20	- 281441	- 11,90
з них:						
2.2.2.1. з оплати праці	50778	1,84	71584	2,26	+ 20806	+ 0,40
2.2.2.2. з соціального страхування	16085	0,63	40129	1,26	+ 24044	+ 0,60
2.2.2.3. з бюджетом	453686	16,89	130999	4,19	- 322687	- 12,70
2.2.2.4. з іншими кредиторами	19312	0,73	15708	0,49	- 3604	- 0,30
Валюта балансу	2691783	100,00	3163639	100,00	+ 471856	x

Горизонтальний і вертикальний аналіз взаємодоповнюють один одного. Тому на практиці нерідко будують аналітичні таблиці, що характеризують як структуру балансу, так і динаміку окремих його показників. Наведемо аналітичну таблицю — варіант горизонтального аналізу з урахуванням зростання коефіцієнта споживчих цін (табл. 12).

Таблиця 12

ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ АНАЛІЗ БАЛАНСУ

Показники	На початок 2007		На кінець 2007		Зміна на кінець року з урахуванням К зростання цін*	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Показники структури активу						
1. Основні засоби	1946262	100,00	1911930	98,23	1567155	80,52
2. Обігові кошти	745521	100,00	1251709	167,89	845749	113,44
у тому числі:						
2.1. виробничі запаси	198861	100,00	660977	332,38	446606	224,58
2.2. розрахунки з дебіторами	473099	100,00	530458	12,12	358417	75,75
2.3. грошові кошти	73561	100,00	61450	83,53	41520	56,44
Показники структури активу						
1. Власний капітал	2151922	100,00	2794317	129,85	1888052	87,77
у тому числі:						
1.1. статутний і додатковий капітал	1983182	100,00	1983182	-	1625559	81,96
1.2. фонди спеціального призначення	168740	100,00	811135	480,70	548064	324,79
2. Позиковий капітал (кредиторська заборгованість)	539861	100,00	369322	68,41	249541	46,22

Зростання споживчих цін за 2003 рік має значення 121,8 %, але в зв'язку з розходженням функціональної структури засобів підприємства коректно були б деякі показники, такі як оборотні кошти, фонди власного призначення та кредиторську заборгованість (тому що за рахунок розрахунків із кредиторами формуються оборотні кошти) коректувати з урахуванням зростання коефіцієнта платних робіт і послуг, що трохи відрізняється від загального коефіцієнта зростання цін на товари та послуги і складає 148,4% у рік.

Проаналізувавши та порівнявши дані наведених вище аналітичних таблиць можна зробити такі обґрунтування та висновки:

Виходячи з даних балансу, частка основних засобів в активів підприємства за рік знизилася на 11,9 %. Протягом року основні засоби не купувалися. Зросли незавершені капітальні вкладення на 23951 тис. грн. і були придбані нематеріальні активи на суму 1528 ТИС, грн. Питома вага основних засобів знизилася за рахунок нарахованого зносу.

Оборотні кошти підприємства зросли майже на 12 % і склали ІА кінець року 1251709 тис. грн. , що на 506188 тис. грн. більше, а з урахуванням коефіцієнта зростання споживчих цін дана сума (Добуває більш низьке, реальне значення 280469 тис. грн. З результатами, що відбивають різницю даних балансу з даними, що; Враховують річну інфляцію, можна ознайомитися в таблиці 12. У вкладі майнової маси поточних активів різко зросла питома вага і виробничих запасів з 7,38 % на початок року, до 20,8 % на кінець року. Частка дебіторської заборгованості зросла на 0,8 пункту та

вклала на кінець року 16,7 % у порівнянні з початком. Абсолютно ліквідна частина — кошти знизилися за минулий рік на 1211 ТИС, грн і склали менше 2 % від загальної суми активів, що на 0,8 % менше порівняно до базису.

Розглянемо пасивну частину балансу. В складі джерел засобів підприємства питома вага власного капіталу зросла на 8,45 % (6,43 % з урахуванням коефіцієнту зростання споживчих цін) або (Ні 642395 тис. грн.)

У складі власних засобів значно вирости фонди спеціального призначення підприємства та склали майже чверть від загальної суми всіх джерел. Частка статутного та додаткового капіталу знизилася під кінець року на 11 %, так само значно знизилася засоби підприємства, залучені на позиковій основі. Серед них варто виділити кредиторську заборгованість за товарними операціями.

Якщо на початок року такої не існувало, то на кінець звітного періоду вона склала 3,5 %.

Розрахунки з оплати праці, соціального страхування, з бюджетом і позабюджетними фондами знизилися більше ніж у 2 рази та вклали 258420 тис. грн.

Узагальнивши розглянуті показники можна зробити такі висновки.

1. Активи підприємства зросли в основному за рахунок збільшення виробничих запасів, у першу чергу сировини та матеріалів, що не могло, не позначитися на ліквідності підприємства, оскільки відбулося заготоварювання складів підприємства.

2. Більш ліквідні засоби — дебіторська заборгованість і грошові кошти за питомою вагою знизилися в активах підприємства, склавши 18,64 % на кінець року в порівнянні з початком періоду, Кили вони складали у сукупності 20,3 %. Судячи з даних горизонтального аналізу грошові кошти на кінець року склали 83,5 %, а якщо врахувати, що за рік індекс споживчих цін виріс на 122 %, то кошти за абсолютною величиною на кінець року склали 50368,9 тис. грн., що фактично склало 68,5 % по відношенню до початку періоду. Це підтверджує, що платоспроможність підприємства за рік знизилася.

3. Імобілізоване майно підприємства знизилося на 12 % за звітний рік. Незважаючи на те, що протягом року були придбані нематеріальні активи на суму 1528 тис. грн. і зросли капітальні вкладення більше ніж у 11 разів, частка основних засобів знизилася на 12,7 % за рахунок їхнього старіння, що не може позначитися на перспективах розвитку підприємства.

4. При аналізі пасивної частини балансу звертає на себе увагу збільшення частки власних засобів у майні підприємства за рахунок фондів спеціального призначення. Серед залучених засобів збільшилася заборгованість на кінець року перед покупцями та замовниками і знизилася заборгованість за товарними операціями майже в 3 рази.

Узагальнюючи вищевикладене, можна сказати, що на даному підприємстві за рік відбулося зростання майнового потенціалу підп-

приємства. Щоб говорити про ефективність цього потенціалу, необхідно проаналізувати дане підприємство на ліквідність і платоспроможність, а також з'ясувати чи зможе підприємство погасити усі свої короткострокові зобов'язання без порушень термінів сплати, та чи має підприємство достатню кількість коштів і їх еквівалентів, необхідних для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення.

2.3. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства

Мета такого аналізу — визначити здатність підприємства на протязі року оплатити свої короткострокові зобов'язання. Деталізований аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства може проводитися з використанням абсолютних і відносних показників.

Важливе значення для розрахунків ряду аналітичних коефіцієнтів має показник величини власних оборотних коштів, що характеризує ту частину власного капіталу підприємства, що є джерелом покриття поточних активів. Величина власних оборотних коштів чисельно дорівнює перевищенню поточних активів над поточними зобов'язаннями, тому будь-які зміни в складі його компонентів прямо чи опосередковано впливають на розмір і якість даної величини. Як правило, розумне зростання власного оборотного капіталу розглядається як позитивна тенденція, однак можуть бути виключення. Наприклад, зростання даного показника за рахунок збільшення безнадійних дебіторів навряд чи поліпшує якісний склад власних оборотних коштів. За основу розрахунків візьмемо дані таблиці 13.

Таблиця 13

УЩІЛЬНЕНИЙ БАЛАНС ПЕТТО

Показники	На початок року	На кінець року
АКТИВ		
1. Поточні активи	745521	1251709
у тому числі:		
1.1. грошові кошти	73561	61450
1.2. розрахунки з дебіторами	473099	530458
1.3. запаси та витрати	198861	660977
2. Основні засоби та інші позаоборотні активи	1946262	1911930
у тому числі:		
2.1. основні засоби та капітальні вкладення	1946262	1910402
2.2. довгострокові фінансові вкладення	–	–
2.3. інші позаоборотні активи	–	1528
ПАСИВ		
1. Залучений капітал	5398612	618883
у тому числі кредиторська заборгованість за товарними операціями	–	110902
2. Власний капітал	2151922	2794317
Баланс	2691783	3163639

На підставі даних вищенаведеної таблиці розрахуємо ряд абсолютних показників (табл. 14).

Таблиця 14

**ПИТОМА ВАГА ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ
У ПОТОЧНИХ АКТИВАХ**

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення
1. Власні оборотні кошти, тис. грн	205660	882387	676727
2. Частка власних оборотних коштів в активах, %	27,58	70,49	42,91
3. Частка виробничих запасів у поточних активах, %	26,67	52,80	26,13
4. Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, %	103,41	133,49	30,08
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,28	0,51	0,23

Узагальнюючи результати вищенаведених розрахунків, можна сказати, що за період 2007 року власні оборотні кошти підприємства значно збільшилися та склали 882387 тис. грн. на кінець року, що на 676727 тис. грн. більше порівняно з початком року. Частка власних оборотних коштів в активах підприємства також збільшилася, що є позитивним моментом, не дивлячись на те, що частка виробничих запасів у поточних активах значно зросла на 26,13 %, усі запаси цілком покриваються власними оборотними коштами, тобто підприємство в достатній мірі забезпечене цими джерелами засобів для розвитку господарської діяльності та незалежне від зовнішніх кредиторів. Але дана ситуація навряд чи може розглядатися як ідеальна, оскільки наводить на думку про те, що адміністрація не вміє, не бажає чи просто не має можливості використовувати зовнішні джерела засобів для розвитку виробничої діяльності.

Наприкінці наведемо аналіз зміни в динаміці структури майна підприємства, зв'язаної із залученням зовнішніх джерел засобів фінансування.

У підтвердження вищесказаного проведемо аналіз платоспроможності підприємства за допомогою узагальнюючого абсолютного показника — достатність (надлишок чи брак) власних оборотних коштів і нормальних джерел формування запасів у їх покритті. Аналіз можна проводити або за виробничими запасами, або за всіма запасами та витратами. З метою аналізу наведемо багаторівневу схему покриття запасів і витрат. У залежності від того, яке джерело засобів використовується для покриття запасів і витрат на виробництво, можна з певною часткою умовності судити про рівень платоспроможності суб'єкта господарювання (табл. 15).

Таблиця 15

ПОКРИТТЯ ЗАПАСІВ І ВИТРАТ

Показники	Початок року, тис. грн	Кінець року, тис. грн	Ідентифікатор	Алгоритм розрахунку
1. Власні оборотні кошти	205660	882387	ВОК	$ВОК - СК + ДО$ Ос і Ва
2. Нормальні джерела формування та покриття запасів	205660	994817	ДФПЗ	ДФПЗ = позики банків, які використовуються для покриття запасів + КЗ за товарними операціями
3. Запаси та витрати	198861	660977	ЗВ	
4. Коефіцієнт покриття запасів	1,03	1,50	K_{112}	$K_{112} = ДФПЗ / ЗВ$

Типи поточної фінансової стійкості та ліквідності:

1. Абсолютна фінансова стійкість $ЗВ < ВОК$;
2. Нормальна фінансова стійкість $ВОК < ЗВ < ДФПЗ$;
3. Нестійкий фінансовий стан $ЗВ > ДФПЗ$.

З даних таблиці видно, що розглянуте підприємство належить до категорії з абсолютною фінансовою стійкістю. Це підтверджує те, що підприємство веде нерозумну фінансову політику, або дійсно

Відчуває труднощі, зв'язані з основною виробничою діяльністю.

У рамках поглибленого аналізу на додаток до абсолютних показників розрахуємо ряд аналітичних показників — коефіцієнтів ліквідності (табл. 16).

Таблиця 16

ДИНАМІКА КОЕФІЦІЄНТІВ ЛІКВІДНОСТІ, %

Показники	На початок року	На кінець року
1. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,43	2,02
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	1,01	1,11
3. Коефіцієнт уточненої ліквідності (швидкої)	1,38	3,38
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (термінової)	0,14	0,09
5. Маневреність власних оборотних коштів	0,09	0,04

Для пояснення вищеподаних розрахунків дамо такий опис.

Коефіцієнт покриття відбиває, чи досить у підприємства оборотних коштів для погашення своїх короткострокових зобов'язань на протязі року. Загальноприйнятий стандарт значення цього показника знаходиться в межах від 1 до 2, тобто можна сказати, що даному підприємству досить оборотних коштів для погашення короткострокових зобов'язань, це ще раз підтверджує коефіцієнт поточної ліквідності.

Частковим показником коефіцієнта поточної ліквідності є коефіцієнт уточненої ліквідності, що розкриває відношення найбільш ліквідної частини оборотних коштів (без урахування матеріально-виробничих запасів) до короткострокових зобов'язань. Необхідність розрахунку цього показника викликана тим, що ліквідність окремих категорій оборотних коштів далеко неоднакова, і якщо наприклад кошти можуть служити безпосереднім джерелом погашення поточних зобов'язань, то запаси можуть бути використані для цієї мети безпосередньо після їхньої реалізації, і найчастіше за зниженою ціною. Ця процедура у свою чергу припускає не тільки наявність покупця, але і наявність у нього коштів. Узагальнивши дані розрахунку коефіцієнта швидкої ліквідності можна сказати, що за допомогою дебіторської заборгованості підприємство в змозі розплатитися за

своїми боргами, але за умови, що розрахунки з дебіторами будуть зроблені в передбачений термін.

Дебіторська заборгованість даного суб'єкта складає на кінець року 378137 тис. грн., що складає 71,2 % у загальній сумі дебіторської заборгованості. В умовах ринкової економіки викликає сумнів доцільність оцінки ліквідності підприємств за допомогою коефіцієнтів загальної та поточної ліквідності. Представляється, що в більшості випадків більш надійною й об'єктивною є оцінка ліквідності тільки за показником грошових коштів.

Очевидно, що коефіцієнт абсолютної ліквідності до кінця періоду знизився до 0,09. Це значить що підприємство не зможе в терміновому порядку погасити всі свої боргові зобов'язання. Галузеві особливості (значна тривалість виробничого циклу обігу та виробництва на підприємстві, умови інфляції, оборотні кошти, що знецінюються, виражені належною масою, погіршують і без того низьку платоспроможність досліджуваного суб'єкта господарювання).

2.4. Аналіз структури капіталу та фінансової стійкості

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є стабільність його виробничо-господарської діяльності у світлі довгострокової перспективи. Стабільність діяльності даного підприємства пов'язання із загальною структурою капіталу, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів.

Справа в тому, що багато фірм воліють вкладати в справу мінімум власних коштів, а фінансувати її за рахунок грошей, узятих у борг. А маючи стабільну фінансову структуру власних засобів, підприємство має можливість залучати інвесторів.

Поточна фінансова стійкість, як і в довгостроковому плані, характеризується співвідношенням власних і позикових засобів. Потрібно відмітити, що даний показник дає лише загальну оцінку фінансової стійкості. Тому проведемо аналіз за нижченаведеною розширеною системою показників.

1. Коефіцієнт концентрації власного капіталу — характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більше фінансове стійке та стабільне підприємство. У підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають кошти більш охоче, оскільки воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власних засобів.

2. Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним до коефіцієнту концентрації власного капіталу. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, якщо його значення дорівнює одиниці (100 %) це означає, що власники цілком фінансують своє підприємство.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує нам яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка частина капіталізована. Значення даного показника може відчутно варіювати залежно від структури капіталу та галузевої приналежності підприємства.

4. Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів, як і вищенаведені показники дає найбільш загальну оцінку фінансової стійкості підприємства. Він має досить просту інтерпретацію — скільки позикових коштів приходиться на кожну гривню власного капіталу. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

Необхідно сказати, що не існує якихось єдиних нормативних критеріїв для розглянутих показників. Вони залежать від багатьох факторів: галузевої приналежності підприємства, принципів кредитування, сформованої структури джерел засобів, оборотності оборотних коштів, репутація підприємства й ін. Можна сказати лише одне, що власники підприємства (акціонери, інвестори тощо) віддають перевагу розумному зростанню у динаміці частки позикових засобів і навпроти, кредитори (постачальники сировини, банки, контрагенти та ін.) віддають перевагу підприємствам із високою часткою власного капіталу (табл. 17).

Таблиця 17

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Показники	2007		2007	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
1. Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,96	0,66	0,78	0,88
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,04	1,44	1,22	1,12
3. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,04	0,34	0,29	0,12
4. Коефіцієнт залежності співвідношення залучених і власних коштів	0,03	0,49	0,25	0,13

На підставі результатів наведених у вищеподаній таблиці зробимо такі висновки. Коефіцієнт концентрації власного капіталу (зазначена нижня межа 60 %) підвищився за звітний рік з 0,78 до 0,88, але якщо розглядати цей показник у динаміці за 2 роки просліджується, що частка власного капіталу в джерелах засобів знизилася на 8 % хоча і залишається на досить високому рівні. Коефіцієнт фінансової залежності вказує нам на те, що частка позикових засобів у фінансуванні підприємства виросла в розглянутій динаміці. Якщо на початок 2006 року, у кожній тисячі гривень майна підприємства — 38,5 гривень були позиковими, то на кінець 2007 року в кожній тисячі гривень усіх господарських засобів сума позикових виросла до 107 гривень. Це говорить про те, що фінансова залежність підприємства збільшилася, якщо врахувати те, що розглянуте підприємство фондомістке й оборотність активів за звітний період знизилася, а також якщо взяти до уваги те, що значення показника коефіцієнта абсолютної ліквідності має низьке значення на кінець звітного періоду (0,09 на кінець 2007 року) можна сказати, що дана тенденція може привести підприємство на грань банкрутства, якщо кілька великих кредитів одночасно зажадають у терміновому порядку погасити борги.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу за 2006 рік значно знизився, а з урахуванням переоцінки частка основних фондів у власному капіталі на початок 2007 року склала 9 %. До кінця 2007 року значення даного коефіцієнта підвищилася майже до 1/3. Але за результатами раніше проведеного аналізу велика частина власних оборотних коштів була капіталізована у виробничі запаси, що, як відомо, мають низьку ліквідність. Тому зростання даного показника не можна розцінювати як поліпшення фінансової стійкості в цілому. Як показує коефіцієнт залученого капіталу частка позикових засобів у порівнянні з початком 2007 року значно виросла. Зростання показника коефіцієнта співвідношення залучених і власних засобів у динаміці свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто говорить про деяке зниження фінансової стійкості даного підприємства. Провівши вищевикладений аналіз фінансової стійкості спеціалізованого монтажно-будівельного управління можна сказати, що в цілому по підприємству складаються негативні тенденції щодо фінансового стану. При падінні ліквідності та досить низькій платоспроможності надалі при необхідності даному суб'єкту господарювання все важче буде мати можливість користуватися коштами на позиковій основі.

2.5. Аналіз рентабельності

Результативність і економічна доцільність функціонування підприємства можуть оцінюватися за допомогою абсолютних і відносних показників. Абсолютні показники дають змогу проаналізувати динаміку різних показників прибутку за ряд років. При цьому слід зазначити, що для одержання більш об'єктивних результатів варто розраховувати дані показники з урахуванням інфляційних процесів. Відносні показники менше піддані впливу інфляції, тому що являють собою різні співвідношення прибутку та вкладеного капіталу, чи прибутку і виробничих витрат.

Зробимо розрахунки основних узагальнюючих показників рентабельності підприємства, що аналізується, в таблиці 18.

Таблиця 18

УЗАГАЛЬНЮЮЧИЙ ПОКАЗНИК РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

Показники	2006	2007	2007 з урахуванням зростання цін	Відхилення з урахуванням зростання цін, %
1. Прибуток балансовий	723139,0	1591794,0	1304749,2	+ 80,4
2. Прибуток у розпорядженні підприємства	475161,0	1031995,0	845897,5	+ 80,0
3. Усього фондів і надходжень нетто	2146616,5	5559741,0	455164,7	+112,2
4. Виручка від реалізації продукції	2145743,5	4939310,0	4048614,7	+ 88,7
5. Рівень витрат обігу, %	66,3	71,3	87,0	- 31,2
6. Рівень рентабельності, %	33,7	32,2	---	- 4,4
7. Рентабельність власного капіталу, %	55,5	53,1	43,5	- 21,6

На підставі результатів даної таблиці можна відмітити таке. У звітному періоді ремонтно-будівельне управління отримало прибуток у розмірі 1304749,2 тис. грн., що на 80,4% більше, ніж у попередньому році. Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, зріс у такій же пропорції. Даний факт обумовлений надходженням чистої виручки від наданих послуг, величина якої до кінця 2007 року склала 4048614,7 тис. грн., що на 88,7 % більше, ніж у 2006 р.

Збільшення прибутку, що спостерігається, швидше за усе відбулося через роздування цін адміністрацією підприємства на виконанні роботи та надані послуги населенню. Рівень витрат на підприємстві значно виріс — на 31,2%, що знайшло своє відображення в зниженні рівня рентабельності в цілому та вплинуло на рівень отриманого прибутку.

Показник рентабельності власного капіталу показує: скільки гривень прибутку приходить на одну гривню власних коштів. Результати розрахунків даного показника говорять нам про зниження прибутку, отриманого з кожної одиниці коштів, вкладених власниками підприємства.

Залежно від напрямку вкладених коштів, використовують різні показники рентабельності. У таблиці наведемо результати розрахунків ряду більш поглиблених показників рентабельності за період 2006-2007 рр. з урахуванням зростання споживчих цін.

Збільшення прибутку, що спостерігається, швидше за все відбулося через роздування цін адміністрацією підприємства на виконані роботи та надані послуги населенню. Рівень витрат на підприємстві значно вище — на 31,2%, що знайшло своє відображення в зниженні рівня рентабельності в цілому та вплинуло на рівень отриманого прибутку.

Показник рентабельності власного капіталу показує: скільки гривень прибутку приходить на одну гривню власних коштів. Результати розрахунків даного показника говорять нам про зниження прибутку, отриманого з кожної одиниці коштів, вкладених власниками підприємства.

Залежно від напрямку вкладених коштів, використовують різні показники рентабельності. У таблиці наведемо результати розрахунків ряду більш поглиблених показників рентабельності за період 2006-2007 рр. з урахуванням зростання споживчих цін.

ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

Показники	2006	2007	Відхилення (2007 — 100 %)
1. Рентабельність сукупних активів	41,4	43,0	+ 1,6
2. Рентабельність поточних активів	82,0	103,3	+ 21,3
3. Рентабельність основної діяльності	56,7	51,9	- 4,8
4. Рентабельність будівельно-монтажних робіт	43,0	34,8	- 19,1
5. Рентабельність продукції	22,1	20,9	- 5,4

З даних розглянутої таблиці видно, що рентабельність сукупних активів підприємства до кінця 2007 року незначно виросла. Можна сказати, що в звітному році підприємство стало краще використовувати своє майно. З кожної гривні засобів, вкладених у його активи, у 2007 році аналізоване підприємство отримало прибутку на 1,6 коп. більше, ніж за минулий рік.

Рентабельність поточних активів помітно виросла і склала 103,3 %, що на 21 % більше, ніж у попередньому році. Зростання у динаміці даного показника є позитивною тенденцією, однак це зростання рентабельності поточних активів не є результатом ефективної виробничо-господарської діяльності підприємства. Скоріше основним фактором зростання даного показника є збільшення прибутку майже в 2 рази. Але результати раніше проведеного дослідження: брак коштів, істотне збільшення періоду збереження запасів, а також зниження натуральних обсягів виконаних робіт і наданих послуг не дозволяють нам розцінювати цей факт позитивно.

Рентабельність основної діяльності а також будівельно-монтажних робіт істотно знизилася — на 4,8 % і 19 % відповідно.

Розраховані коефіцієнти рентабельності свідчать про необхідність радикального перегляду виробничої політики ведення господарства. Надалі підприємству необхідно нарощувати обсяг виробництва не за рахунок підвищення цін на виконані роботи, а за рахунок зниження витрат, підвищення якості та диверсифікованості виробництва, тобто розширення спектра пропонованих послуг, а також прискорення оборотності виробничих запасів.

У раніше наведеній таблиці 28, розглянуті значення рентабельності продукції в динаміці говорять про те, що відбулося падіння прибутковості продажів у звітному році. Даний факт міг бути викликаний такими змінами: структурою реалізації, зміною частки доходів і витрат від іншої реалізації та позареалізаційних операцій, рівня оподатковування й ін. Для виявлення причин, які вплинули на зміну частки прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, проведемо нескладний, але дуже ефективний за своїми аналіти-

чними можливостями вертикальний аналіз звіту про фінансові результати й їх використання. Оформимо його у виді аналітичної таблиці 19.

Таблиця 19

**ВЕРТИКАЛЬНИЙ (КОМПОНЕНТНИЙ) АНАЛІЗ
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

Показники	2006		2007	
	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Усього доходів і надходжень	2146616,5	100,0	5559741	100,0
у тому числі:				
1.1. виручка від реалізації (нетто)	2145743,5	99,9*	4939310	88,8*
1.2. доходи від іншої реалізації та позареалізаційних операцій	873	0,1	620431	11,2*
2. Витрати підприємства	1423477,5	66,3*	3967947	71,3*
у тому числі:				
2.1. собівартість реалізованої продукції	1369151,5	63,8**	3251639	65,8* *
2.2. витрати щодо іншої реалізації та позареалізаційних операцій	54326	2,5*	716308	12,8*
3. Балансовий прибуток	723139	33,6*	1591794	28,6*
у тому числі:				
3.1. результат від реалізації продукції	776592	36,1**	1687671	34,1* *
3.2. сальдо за позареалізаційними операціями й іншою реалізацією	- 53453	-	- 95877	-
4. Податок на прибуток	253098		559799	
5. Прибуток у розпорядженні підприємства	470040,4	22,1	1031995	18,5

Суть даного аналізу — виявлення змін питомої ваги витрат на виробництво продукції, або змін результатів від реалізації в складі виручки. Дані показники найбільш точно характеризують можливість одержання стабільного доходу. Варто враховувати, що динаміка співвідношення витрат і доходів у складі виручки від реалізації

продуктів залежить не тільки від ефективності використання ресурсів, але і від вироблених на підприємстві принципів ведення обліку. У рамках прийнятої облікової політики підприємство має можливість збільшувати чи зменшувати розмір прибутку за рахунок вибору способу оцінки активів, установлення терміну використання і порядку їх списання, а також вибору порядку віднесення на собівартість реалізованої продукції окремих видів витрат шляхом безпосереднього їхнього списання у виробництво в міру здійснення витрат або з попереднім зарахуванням їх до складу майбутніх витрат і платежів тощо.

Зміна облікової політики в даному аспекті дуже впливає на співвідношення доходів і витрат, тому цей момент повинний враховуватися в аналізі рентабельності продажів.

Як впливає з таблиці 19 спостерігається зниження питомої ваги виручки від реалізації продукції в загальному обсязі доходів на 11%, зростання витрат на основне виробництво, зменшення частки балансового прибутку та зниження питомої ваги одержуваного підприємством у своє розпорядження прибутку на 3,6 %. Узагальнюючи дані результати можна сказати, що на зміну показника рентабельності продукції (зниження даного показника до кінця 2007 р. склало 5,4 %) вплинуло збільшення на 2 % собівартості продукції та негативний результат від інших операцій (збиток від позареалізаційних операцій та іншої реалізації в 2007 р. склав 95877 тис. грн), що привело у свою чергу до скорочення частки балансового прибутку в загальному розмірі виручки від реалізації на 5 % у 2003 році в порівнянні з попереднім.

Далі розглянемо ще один важливий взаємозв'язок між показниками рентабельності активів, оборотністю активів і рентабельністю продажів. Очевидно, що прибуток підприємства, отриманий з кожної гривні коштів, вкладених в активи, залежить від швидкості оборотності засобів і від частки чистого прибутку у виручці. Високе значення рентабельності продукції ще не означає, що від використовуваного сукупного капіталу підприємство одержить високу відда-

чу, з іншої сторони незначна частка прибутку у виручці від реалізації не обов'язково свідчить про низьку рентабельність вкладень в актив підприємства. У даному випадку вирішальну роль грає швидкість обороту активів, тобто чим вище оборотність активів, тим менше сума прибутку необхідна, для забезпечення необхідної віддачі активів.

Таблиця 20

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ

Показники	2006	2007	Зміни
1. Оборотність поточних активів	3,7	4,9	+ 1,2
2. Рентабельність продажів	22,1	20,9	- 1,2
3. Рентабельність поточних активів	81,7	102,4	+ 20,7
Вплив на зміну рентабельності поточних активів			
а) оборотності поточних активів			+ 26,5
б) рентабельності продажів			- 5,8

З даних таблиці 30 випливає, що рентабельність поточних активів у звітному році склала 102,4 %, а в 2002 році 81,7 %. У випадку якби співвідношення витрат і прибутку не змінилося, то рентабельність поточних активів у звітному році склала б 108,2 % ($4,9 \times 22,1$). За рахунок збільшення оборотності оборотних коштів віддача, з кожної гривні поточних активів збільшилася на 26,5 копійок. Але в дійсності рентабельність поточних активів виявилася на 5,8 % ($102,4 - 108,2$) нижче і віддача з кожної гривні поточних активів склала лише 20,7 копійок.

Можна зробити висновок про те, що це збільшення рентабельності поточних активів було зв'язане із різноспрямованим впливом рентабельності продажів і оборотності поточних активів. Оскільки в складі поточних, активів дебіторська заборгованість становить більше половини, а час розрахунків збільшився на 3,5 обороти, то ці сприятливі умови відбилися на загальному прискоренні оборотності

поточних активів на 1,2 обороти. У свою чергу на загальному прискоренні поточних активів відбилося також погіршення оборотності виробничих запасів, що складають більше 40 % всіх оборотних коштів. Якщо б не відбулося в звітному періоді затоварення складів аналізованого будівельного управління, рентабельність поточних активів різко зросла б напроти розрахованої величини.

На закінчення аналізу фінансового стану наведемо підсумкову таблицю основних співвідношень економічних показників, що характеризують фінансовий стан спеціалізованого будівельно-монтажного управління за аналізований період. Результат розрахунків представлений у таблиці 31.

Дані, наведені в таблиці 31 дають можливість скласти аналітичний висновок про фінансовий стан аналізованого підприємства. Структура майна в звітному році характеризується найбільшою вагою довгострокових активів, які складають 58,3 % у загальній сумі господарських засобів підприємства, що зросли порівняно до 2006 року на 8,9 %.

У структурі джерел засобів підприємства переважає власний капітал, при цьому частка його збільшилася на 6,4 % у звітному році. Частка позикових засобів зменшилася з 25,4 % у 2002 році до 19 % у 2007 році.

Ліквідність підприємства характеризується тим, що поточні активи цілком покривають його зобов'язання. Величина коефіцієнта покриття незначно збільшилася в 2007 році — на 0,1 %. Однак свідченням недостатньої платоспроможності є відношення коштів підприємства до його зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизив своє значення з 0,25 до 0,14. спостерігається нездатність підприємства в терміновому порядку розплатитися по своїх боргах. Це свідчення говорить про те, що фінансова стійкість підприємства помітно похитнулася в 2007 році.

За звітний рік у підприємства спостерігається прискорення оборотності оборотних коштів на 17,8 %, поточних активів — на 23,8 %, однак збільшився термін зберігання виробничих запасів на 45 днів. Необхідно шукати напрямок для реалізації даних активів, можливо шляхом залучення нових контрагентів.

Відтік коштів з розрахункового рахунка підприємства значно скоротив час їхнього використання з 319 днів у 2006 році до 7,5 днів у 2007 році. Значне уповільнення оборотності запасів також свідчить про те, що велика їхня частина не знаходить застосування. Період тривалості операційного і фінансового циклів також помітно збільшився. Показники прибутковості власного капіталу та продажів знизилися в порівнянні з минулим роком, чим викликали меншу віддачу з гривні вкладених коштів.

Таблиця 21

**ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО БУДІВЕЛЬНО-МОНТАЖНОГО УПРАВЛІННЯ**

Показники	2006	2007	Відхилення
I Оцінка економічного потенціалу			
1. Оцінка майнового стану			
1.1. Величина основних засобів і позаоборотних активів у загальній сумі активів	49,4	58,3	+ 8,9
1.2. Величина оборотних засобів у загальній сумі активів	50,6	41,7	- 8,9
1.3. Загальна сума господарських коштів	1146862	2396736,5	+ 1249874,5
2. Оцінка фінансового стану			
2.1. Величина власного капіталу та його частка в загальній сумі джерел	74,6	81,0	+ 6,4
2.2. Величина позикових коштів у загальній сумі джерел	25,4	19,0	- 6,4
2.3. Частка власних оборотних коштів у загальній їх сумі	49,0	54,4	+ 5,4
2.4. Коефіцієнт покриття (загальний)	1,91	2,01	+ 0,1
2.5. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,55	1,18	- 0,37
2.6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25	0,14	- 0,11
2.7. Частка виробничих запасів у поточних активах	20,8	42,5	+ 21,7

Продовження таблиці 21

Показники	2002	2003	Відхилення
2.8. Частка дебіторської заборгованості у поточних активах	65,9	50,8	- 15,1
2.9. Частка грошових коштів у поточних активах	13,3	6,07	- 6,6
II Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності			
3. Оцінка прибутковості та рентабельності			
3.1. Прибуток у розпорядженні підприємства	475161	1031995	+ 556834
3.2. Рентабельність загальна	33,7	32,2	- 4,4
3.3. Рентабельність сукупних активів	41,4	43,0	+ 1,6
3.4. рентабельність поточних активів	82,0	103,3	+ 21,3
3.5. Рентабельність основної діяльності	56,7	51,9	- 4,8
3.6. Рентабельність продажів	22,1	20,9	- 5,4
3.7. Оборотність сукупних активів	192,5	174,7	- 17,8
3.8. Оборотність поточних активів	97,2	73,4	- 23,8
3.9. Оборотність дебіторської заборгованості	48,0	32,8	- 15,2
3.10. Оборотність виробничих запасів	73,5	118,8	+ 45,3
3.11. Оборотність грошових коштів	31,9	7,5	- 24,4
3.12. Оборотність кредиторської заборгованості	70,7	57,7	- 15,0
3.13. Тривалість операційного циклу	125,5	151,6	+ 26,1
3.14. Тривалість фінансового циклу	50,8	95,8	+ 45,0
3.15. Рентабельність власного капіталу	55,5	53,1	- 2,4

Узагальнивши дані аналітичного аналізу, можна сказати, що з'явилася тенденція зниження фінансової стійкості підприємства.

Факт тривожний. У такій ситуації буде не зайвим провести обстеження даного підприємства на предмет імовірності банкрутства в недалекому майбутньому. Як було сказано вище, існують різні прийоми та методи прогнозування банкрутства. Нижче розглянемо

метод з використанням системи формалізованих і неформалізованих критеріїв прогнозування банкрутства, запропонований Комітетом з узагальнення практики аудитування (Великобританія). Аналіз розглянутих критеріїв у рамках запропонованої методики проведемо за допомогою таблиці 32. Аналізований період — 2006—2007 рр.

Таблиця 22

**КРИТЕРІЇ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА, ЗАПРОПОНОВАНИ
КОМІТЕТОМ З УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ АУДИТУВАННЯ
(ВЕЛИКОБРИТАНІЯ)**

Показники	Значення*
1. Суттєві втрати в основній виробничій діяльності, що повторюються	+
2. Зростання критичного рівня простроченої кредиторської заборгованості	+
3. Відносно низькі коефіцієнти ліквідності	-
4. Хронічний брак оборотних коштів	-
5. Неправильна реінвестиційна політика	-
6. Перевищення розміру залучених коштів над встановленими лімітами	+
7. Хронічне невиконання зобов'язань перед інвесторами та кредиторами	+
8. Висока питома вага простроченої дебіторської заборгованості	+
9. Наявність понаднормативних виробничих запасів	-
10. Погіршення відносин із банками	+
11. Застосування обладнання зі строком експлуатації, що стік	-
12. Потенційні втрати довгострокових контрактів	-
13. Несприятливі зміни в портфелі замовлень	-
14. Вимушені зупинки та порушення ритмічності виробництва	-
15. Недостатня диверсифікація діяльності підприємства	-
16. Участь підприємства в судових тяжбах	-
17. Втрата ключових контрагентів	-
18. Недооцінка необхідності технічного оновлення підприємства	-
19. Неєфективні довгострокові угоди	+
20. Політичний ризик	+

* (+ є задовільним фактором, - незадовільний фактор)

На цьому завершуємо аналіз фінансового стану підприємства.

Фінансові розрахунки

3.1. Оцінка ділової активності будівельної фірми

Показники цієї групи характеризують результати й ефективність поточної основної діяльності підприємства, такий аналіз може проводитися як на якісному рівні, так і за допомогою кількісних критеріїв. У першому випадку неформальними критеріями виступають широта послуг, які надаються, ринків збуту продукції, наявність прогресивних форм управління та репутація підприємства, умови роботи і відпочинку робітників, аж до наявності зручних під'їзних шляхів. Необхідно розглянути виробничо-господарську діяльність аналізованого підприємства та провести кількісну оцінку, що дасть змогу проаналізувати ступінь ефективності використання підприємством своїх ресурсів.

Для реалізації даного напрямку можуть бути розраховані різні показники, що характеризують ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Основними з них є показники виробітку, фондівіддачі та показники оборотності. Ці показники мають велике значення для оцінки фінансового стану підприємства, оскільки швидкість обороту засобів, тобто швидкість перетворення їх у грошову форму, безпосередньо впливає на платоспроможність. Крім того, збільшення швидкості обороту засобів відбивається на підвищенні виробничого потенціалу фірми, що в цілому впливає на ефективність усього виробництва.

Проведемо оцінку поточної виробничої діяльності спеціалізованого будівельно-монтажного управління за допомогою показників оборотності та визначимо рівень ефективності використання власних і залучених засобів підприємством. Для спрощення розрахунків наведемо допоміжну таблицю (табл. 23) середніх величин власних і позикових засобів підприємства за період, який аналізується.

Таблиця 23

СУМА СЕРЕДНІХ ВЕЛИЧИШ ВЛАСНИХ І ПОЗИКОВИХ ЗАСОБІВ

Показники	Середні значення	
	2006	2007
АКТИВ		
1. Поточні активи	579160,5	998615
у тому числі:		
1.1. грошові кошти	75561	67505,5
1.2. розрахунки з дебіторами	376946	501778,5
1.3. виробничі запаси	111359,5	414595
2. Основні засоби й інші позаоборотні активи	567676,5	1398121,5
ПАСИВ		
1. Залучений капітал (кредиторська заборгованість)	290805	479591,5
2. Власний капітал	856057	1942145
Баланс	1146862	2396736,5

На підставі даних таблиці зробимо розрахунок коефіцієнтів загальної оборотності капіталу, що дають загальне уявлення про господарську активність підприємства. Розрахунки зробимо в таблиці 24.

Таблиця 24

! КОЕФІЦІЄНТИ ОБОРОТНОСТІ КАПІТАЛІВ

Показники	2006	2007	З урахуванням зростання цін
1. Оборотність активів	1,86	2,06	1,68
2. Фондовіддача	3,77	3,53	2,89
3. Оборотність власного капіталу	2,50	2,54	2,08
4. Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,54	0,53	0,43

Проаналізувавши дані таблиці, можна зробити такі узагальнюючі висновки. Показник оборотності активів характеризує ефективність використання всіх наявних ресурсів підприємства незалежно від джерел їхнього залучення, тобто показує скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна вартісна одиниця активів. Судячи з результатів розрахунків, спостерігається збільшення оборотності активів підприємства.

Оборотність власного капіталу також збільшилася. Можна було б зробити висновок, що спостерігається підвищення виробничо-технічного потенціалу підприємства, але цей висновок дуже не-об'єктивний, тому що в даному розрахунку не був врахований істотний фактор переоцінки основних фондів, прямо зв'язаний з інфляційними процесами, що впливає у свою чергу на обсяг власного капіталу та спричиняє у такий спосіб великі перекручування на розрахунки оборотності з використанням даних балансу.

Приведені в перерахуванні, з урахуванням індексу зростання споживчих цін, показники дозволяють судити нам про те, що в дійсності спостерігається зниження оборотності по всіх розглянутих пунктах. Результати розрахунку показника фондівддачі говорять про те, що даний факт (зниження оборотності основних фондів) може бути зв'язаний зі старінням і зносом виробничого устаткування, тобто можна сказати, що технічний рівень основних засобів досліджуваного об'єкта знаходиться на низькому рівні.

Коефіцієнт стійкості економічного зростання показує, якими в середньому темпами може розвиватися підприємство надалі, не змінюючи вже сформованого співвідношення між різними джерелами фінансування. Узагальнивши порівняльні дані, можна сказати, що, якщо керівництво даного підприємства має намір нарощувати свій виробничий потенціал з метою збільшення обсягів виробництва, необхідно змінити фінансову політику. Наприклад, за рахунок підвищення оборотності, скорочення витрат виробництва, або підвищення частки залучених засобів у загальній сумі авансованого капіталу.

Розглянувши загальні показники оборотності, потрібно сказати, що дані результати (хоча і мають істотні погрішності в зв'язку з дією різних факторів: інфляція, переоцінка, та ін.) можуть бути основою для прийняття управлінських рішень. Для уточнення висновків про оборотність засобів і фінансовий стан у цілому даного досліджуваного суб'єкта, розглянемо ряд часткових показників оборотності поточних активів і поточних зобов'язань (табл. 25).

Таблиця 25

ПОКАЗНИКИ ОБОРОТНОСТІ ПОТОЧНИХ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Показники	2006	2007
1. Оборотність поточних активів	3,70	4,05
— у днях	97,21	72,80
2. оборотність дебіторської заборгованості	7,50	10,97
— у днях	48,00	32,80
3. Оборотність виробничих запасів	0,20	3,03
— у днях	73,56	118,80
4. оборотність кредиторської заборгованості	5,09	6,46
у днях	70,72	55,72

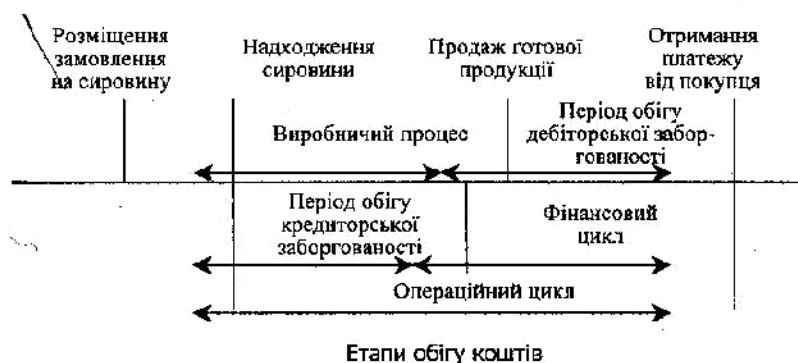
Розглянувши дані таблиці потрібно відмітити, що оборотність поточних активів зросла в 1,09 рази. У цілому дана тенденція є позитивною, але в тому випадку коли ця оборотність обумовлена зростанням оборотності засобів у розрахунках і оборотності виробничих запасів, при одночасному зниженні чи певному стримуванні оборотності кредиторської заборгованості. Однак на загальній оборотності поточних активів відбився вплив дії різноспрямованих факторів, таких як оборотність дебіторської заборгованості, що збільшилася майже в 1,5 рази й оборотність виробничих запасів яка скоротилася в 1,6 рази, збільшившись з 73,5 до 119 днів у звітному періоді. Варто також сказати, що на оборотність поточних активів дуже впливає рух коштів. Очевидно, що існують оптимальні терміни періоду збе-

реження коштів на розрахункових рахунках підприємства. Як покаже подальший аналіз, період збереження коштів на аналізованому підприємстві за звітний рік, у порівнянні з минулим роком, різко скоротився, що викликало недостатність абсолютно ліквідної частини оборотних коштів для поточних розрахунків.

На підставі вищерозглянутих показників зробимо розрахунок показників, які характеризують основні етапи обігу коштів у ході виробничої діяльності підприємства.

Даними показниками є:

- тривалість операційного циклу;
- тривалість фінансового циклу.

Логіка представленої схеми полягає в наступному. Операційний цикл характеризує загальний час, протягом якого фінансові ресурси знаходяться в запасах і дебіторській заборгованості. Фінансовий цикл, чи цикл обігу готівки, являє собою час, протягом якого кошти відвернені з обороту, тобто фінансовий цикл менше на середній час обігу кредиторської заборгованості. Скорочення операційного та фінансового циклів у динаміці розглядається як позитивна тенденція. У таблиці 21 зробимо розрахунки цих показників.

**ПОКАЗНИКИ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ
ОСНОВНІ ЕТАПИ ОБІГУ КОШТІВ**

Показники	2006	2007
1. Тривалість операційного циклу	125,56	151,60
2. Тривалість фінансового циклу	50,84	95,88

Результати розрахунків зведені в таблицю дають змогу судити про те, що на аналізованому підприємстві відбулося істотне збільшення повного виробничого циклу та обігу в цілому. Тривалість операційного циклу збільшилася більше, ніж у 1,2 рази а тривалість фінансового циклу майже в 2 рази. На це негативно вплинув фактор значного уповільнення оборотності виробничих запасів.

Збільшення повного циклу виробництва в майбутньому може викликати негативні тенденції розвитку підприємства в цілому, тому що цей фактор насамперед відіб'ється на величині одержуваного прибутку, що позначиться на зростанні ефективності всього виробництва.

Очевидно, що різні види поточних активів мають різну ліквідність, під якою розуміється часовий період, необхідний для конвертації даного активу в кошти, та витрати по забезпеченню цієї конвертації. Тільки коштам властива абсолютна ліквідність. Для того, щоб вчасно оплачувати рахунки постачальників, підприємство повинне мати визначений рівень абсолютної ліквідності. Як показали дослідження ліквідності даного підприємства, цей об'єкт дослідження має досить низьку платоспроможність, обумовлену малою часткою коштів в активах, тому їх невеликий додатковий приплив міг бути вкрай корисним. На підтвердження вищесказаного має сенс провести більш детальне обстеження даного підприємства за допомогою аналізу руху коштів. Як показує практика іноді зустрічаються досить парадоксальні ситуації, коли підприємство є прибутковим, але не має коштів розплатитися зі своїми працівниками та контрагентами. Аналіз руху коштів саме і дозволяє з певною часткою точно-

сті пояснити розбіжності між величиною грошового потоку, що мав місце на підприємстві в звітному періоді, і отриманим за цей період прибутком.

Таблиця 27

**РУХ КОШТІВ У РОЗРІЗІ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ
(ПРЯМИЙ МЕТОД)**

Показники	Сума
1. Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг, аванси, отримані від замовників	5936098
2. Бюджетні асигнування чи інше цільове фінансування	5023
3. З банку в касу підприємства	1227415
4. Інші надходження (розрахунки за претензіями – рахунок № 63, розрахунки з підзвітними особами – рахунок № 71, розрахунки з дебіторами – рахунок № 71)	1030188
Надійшло грошових коштів, усього:	8198724
Платежі	
1. Розрахунки з постачальниками	2191242
2. На оплату праці	1124898
3. Відрахування на соціальні потреби (соціальне страхування)	497661
4. Видача підзвітних сум	25718
5. розрахунки з бюджетом	1936763
6. Здані в банк із каси підприємства	158442
7. Інші виплати (позабюджетні платежі – рахунок № 67, кредиторі – рахунок № 76, розрахунки з персоналом за іншими операціями – рахунок № 73)	2276111
Відтік грошових коштів, усього:	8210835
Загальна зміна грошових коштів за період	– 12111
Грошові кошти на початок періоду	73561
Грошові кошти на кінець періоду	61450

Логіка аналізу досить очевидна — необхідно виділити по можливості вагу операцій, що стосуються руху коштів. Це можна зробити різними способами, зокрема шляхом аналізу всіх оборотів по рахунках коштів (рахунки 50, 51, 52, 55, 56, 57) або із застосуванням прямого чи непрямого методів аналізу руху коштів. Далі розглянемо всі

перераховані вище методи. Прямий метод ґрунтується на численні припливу (виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, отримані аванси й ін.) і відтоку (оплата рахунків постачальників, повернення отриманих короткострокових позичок і позик тощо) коштів, тобто Вихідним елементом є виручка.

На підставі даних таблиці можна сказати, що основний відтік і приплив грошової маси відбувався в рамках здійснюваної підприємством основної виробничо-господарської діяльності. Рух коштів зв'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю не відбувалося.

Розглянутий метод дозволяє судити про ліквідність підприємства, розкриваючи рух грошових коштів на його рахунках. На підставі цього можна сказати, що під кінець року ліквідність даного підприємства знизилася, тому що сукупне скорочення коштів за аналізований період Склало 12111 тис. грн. ($8198724 - 8210835 = 12111$).

Слід зазначити, що прямий метод не розкриває взаємозв'язку отриманого фінансового результату та зміни величин коштів на рахунках підприємства. Для визначення цього взаємозв'язку використовуємо непрямий метод, що ґрунтується на ідентифікації й обліку операцій, зв'язаних з рухом коштів і послідовному коректуванню чистого прибутку, тобто вихідним елементом є прибуток.

Як було виявлено раніше, підприємство в звітному році отримало прибуток у сумі 1031995 тис. грн. (дані форми звіту № 2 «Звіт про фінансові результати»). У той же час у балансі зафіксоване скорочення коштів підприємства до кінця звітного періоду в розмірі 12111 тис. грн. Для пояснення даного факту використовуємо непрямий метод аналізу руху коштів (табл. 28).

Справа в тому, що в ході виробничої діяльності можуть бути значні доходи / витрати, що впливають на прибуток, але не стосуються величини коштів підприємства. У процесі аналізу на цю величину і роблять коректування чистої пробули. Наприклад, вибуття основних засобів зв'язане з одержанням збитку в розмірі їхньої залишкової вартості. Величина коштів у даному випадку не міняється, тому недоамортизована вартість повинна бути додана до величини

чистого прибутку. Не викликає відтоку коштів нарахування амортизації. Що ж уплинуло на скорочення коштів під кінець року? Відповіді на це питання допомагає непрямий метод.

Таблиця 28

РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ (НЕПРЯМИЙ МЕТОД)

Показники	Сума
1. Прибуток у розпорядженні підприємства	1031995
2. Капітальні вкладення	- 23951
3. Купівля основних засобів	- 29308
4. Вибуття основних засобів	+ 5303
5. Нарахований знос основних засобів	+ 83816
6. Купівля нематеріальних активів	- 2750
7. Нарахований знос нематеріальних активів	+ 1222
8. Зміна виробничих запасів	- 512801

Як видно з даних таблиці, у результаті господарської діяльності підприємства на зменшення величини чистого прибутку при її ув'язуванні з коштами вплинуло, у першу чергу, придбання виробничих запасів, малоцінних швидкозношуваних предметів і основних засобів, а також погашення кредиторської заборгованості та сплата штрафних санкцій.

На додаток до вищерозглянутих способів має сенс провести аналіз руху коштів шляхом розрахунку всіх оборотів по рахунках коштів. У зв'язку з неопіком інформації з рахунків 50, 55, 56 і 57 проведемо аналіз руху коштів по рахунку 51. Вважаємо, що даний аналіз не буде мати істотних погрешностей, тим більше, що рух грошових одиниць по даному рахунку має найбільшу частку в складі коштів підприємства, у середньому більше 80 % (табл. 29,30).

Таблиця 29

ОБОРОТИ ГРОШОВИХ ОДИНИЦЬ ПО РАХУНКУ 51 ЗА 2006 РІК

Місяць № з/п	Середні залишки	Оборот по кредиту	Внутрішній оборот	Період обороту, дні
1	43842,7	44356,5	4149	32,7
2	28305,2	131805,8	3641	6,6
3	120975,5	101873,2	5604	37,7
4	269309,2	80449,6	1350	102,1
5	239557,6	223224,8	7302	33,2
6	228011,1	126044,5	8960	58,4
7	516940,7	169022,9	19283	103,5
8	518474,8	292038,9	9560	55,5
9	92688,0	478812,7	7780	58,9
10	103144,9	270246,6	7587	11,7
11	32655,3	243257,8	9636	41,0
12	60309,6	195300,0	14490	10,0
Всього	2202138,4	2356433,3	103491	×

На підставі даних вищенаведених таблиць розрахуємо оборотність коштів.

Таблиця 30

ОБОРОТИ ГРОШОВИХ ОДИНИЦЬ ПО РАХУНКУ 51 ЗА 2007 РІК

Місяць № з/п	Середні залишки	Оборот по кредиту	Внутрішній оборот	Період обороту, дні
1	31620,0	325538,8	18770	3,10
2	512,8	385029,5	26160	0,40
3	103369,1	228943,1	1800	13,60
4	2400	482630,9	5680	0,15
5	93613,3	275387,5	39417	11,90
6	72265,9	280607,4	12260	8,07
7	13759,5	472225,5	12975	0,89
8	202580,2	367234,2	20860	17,50
9	74589,3	384969,6	4020	5,87
10	192760,9	398104,0	3870	14,66
11	165875,9	320595,1	8710	45,95
12	47686,4	413744,3	3920	3,49
Всього	9616380	4335009,8	158442	×

Таблиця 31

ПОКАЗНИКИ ОБОРОТНОСТІ

Показники	2006	2007
1. Оборотність грошових коштів	0,08	0,02
— у днях	31,98	7,53

Як випливає з даних таблиці період оборотності коштів протягом 2002 року коливається в межах 31 дня, що говорить про те, що з моменту надходження грошей на рахунки підприємства до моменту їхнього вибуття проходило ледь більше місяця. Ця обставина дає змогу судити про те, що дане підприємство мало достатньо коштів для здійснення поточних розрахунків. Наприклад, оплата праці, матеріальних цінностей, розрахунки з бюджетом та ін. Можна сказати, що будь-яка затримка платежу 2006 року в короткостроковому періоді не змогла б вивести підприємство зі стану фінансової стійкості. Ситуація в 2007 році різко змінилася. Період оборотності найбільш ліквідних засобів протягом року варіював у межах від 0,04 до 17,5 днів. Середньохронологічна величина в період збереження грошей на рахунках підприємства складала 7,5 днів. Даний факт свідчить про те, що підприємство, не дивлячись на вдаване благополуччя, відчуває серйозний дефіцит коштів. Їх вистачало трохи більше тижня.

В узагальненні вищенаведеному аналізу можна зробити такий висновок: досліджуване підприємство знаходиться у вкрай нестійкому фінансовому стані, тому що будь-яке значне зростання кредиторської заборгованості при сформованій структурі розрахунків може привести підприємство на грань банкрутства.

3.2 Моніторинг проведення аналізу фінансово-економічного стану фірми

Вважається доцільним впровадити постійний моніторинг Під неспроможністю (банкрутством) підприємства розуміється нездатність задовольнити вимоги кредиторів з оплати товарів, робіт, послуг,

включаючи нездатність забезпечити обов'язків і платежі в бюджет, у позабюджетні фонди в зв'язку з незадовільною структурою балансу боржника. Зовнішньою ознакою банкрутства (неспроможності) є призупинення поточних платежів, коли підприємство не забезпечує свідомо чи нездатне забезпечити виконання вимог кредиторів.

Існують ознаки, що вказують на можливе погіршення стану підприємства. Важливу інформацію дає зіставлення даних фінансових звітів підприємства з даними за ряд періодів часу та середніх даних по галузі, а також аналіз бухгалтерського балансу підприємства. Аналіз з наданням звітності, її низька якість повинні стати приводом для аналізу процесу її складання. Запізнення можуть говорити про неефективну роботу фінансових служб підприємств, невдалу побудову інформаційної системи, що збільшує ймовірність прийняття неефективних рішень.

Ознакою банкрутства можуть бути як несподівана система аудиторів, так і тривале співробітництво з однією і тією ж аудиторською фірмою.

Про неблагополуччя у фінансах підприємства можуть говорити зміни в статтях балансу як з боку пасивів, так і з боку активів. Причому для кожної статті балансу існують оптимальні розміри, і небезпечним може бути як збільшення, так і зменшення балансових сум, узагалі різка зміна в структурі балансу. Безумовно негативним є зменшення коштів на поточному рахунку підприємства. Але і різке збільшення також може свідчити про несприятливі тенденції, наприклад, про зниження можливостей зростання й ефективності інвестицій.

Тривожним фактором є підвищення відносної частки дебіторської заборгованості в активах підприємства, тобто боргів покупців, старіння дебіторських рахунків. Це значить, що або підприємство проводить нерозумну політику комерційного кредиту стосовно своїх споживачів, або самі споживачі затримують платежі. За зовнішніми змінами статей дебіторської заборгованості може ховатися несприя-

тлива концентрація продажів занадто малому числу покупців, банкрутство клієнтів підприємства чи поступки клієнтам та ін.

Для оцінки стану підприємства необхідно проаналізувати дані про матеріальні запаси. Підозріле не тільки збільшення запасів, що нерідко означає затоварення, але і різке їхнє зниження. Останнє може означати перебої у виробництві та постачанні і мати наслідком невиконання зобов'язань з постачання. Усякі різкі зміни в інвестиціях у товарно-матеріальні запаси говорить про нестабільність виробництва.

Взагалі, необхідно контролювати тенденції до ліквідності підприємства, тобто його здатності виконати поточні зобов'язання. Приводом для додаткових вишукувань повинне бути не тільки зниження ліквідності, але і її різке підвищення.

З боку пасиву балансу сигналом неблагополуччя можуть бути збільшення заборгованості підприємства своїм постачальникам і кредиторам, старіння кредиторських рахунків, явна заміна дебіторської заборгованості кредиторською заборгованістю. Більш докладний аналіз може виявити несприятливу зміну в політику кредитування стосовно підприємства з боку окремих кредиторів і постачальників. Збільшення заборгованості службовцям, акціонерам, фінансовим органам повинне бути приводом для занепокоєння про неспроможність.

Статті рахунків про доходи та прибуток підприємства також можуть сигналізувати про неблагополуччя. Погано, коли знижується обсяг продажів, але і підозріле їх швидке зростання. Останнє може означати збільшення боргових зобов'язань, підвищення напруженості з готівкою. Занепокоєння також може викликати збільшення накладних витрат і зниження прибутку, якщо воно відбувається повільніше зростання продажів.

Сучасна економічна наука має у своєму арсеналі велику кількість різноманітних прийомів і методів прогнозування фінансових показників. Однак для експрес-аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання потреба в більшості з них відпадає.

Про неблагополуччя у фінансах підприємства можуть говорити зміни в статтях балансу як з боку пасивів, так і з боку активів. Причому для кожної статті балансу існують оптимальні розміри, і небезпечним може бути як збільшення, так і зменшення балансових сум, узагалі різка зміна в структурі балансу. Безумовно негативним є зменшення коштів на поточному рахунку підприємства. Але і різке збільшення також може свідчити про несприятливі тенденції, наприклад, про зниження можливостей зростання й ефективності інвестицій.

Триволового банкрутства підприємства:

- а) розрахунок індексу кредитоспроможності;
- б) використання системи формалізованих і неформалізованих критеріїв;
- в) прогнозування показників платоспроможності.

Індекс Альтмана являє собою функцію від певних показників, що характеризують економічний потенціал підприємства та результати його роботи за минулий період. У загальному виді індекс кредитоспроможності (2) має вид:

$$Z = 3,3 \times K1 + 1,0 \times K2 + 0,6 \times K3 + 1,4 \times K4 + 1,2 \times K5,$$

де показники $K1, K2, K3, K4, K5$ розраховуються за таким алгоритмом:

$$K1 = \frac{\text{Прибуток до виплати відсотків (податків)}}{\text{Всього активів}}$$

$$K2 = \frac{\text{Виручка від реалізації}}{\text{Всього активів}}$$

$$K3 = \frac{\text{Власний капітал (ринкова оцінка)}}{\text{Залучений капітал}}$$

$$K4 = \frac{\text{Реінвестований прибуток}}{\text{Всього активів}}$$

$$K5 = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Всього активів}}$$

Критичне значення індексу 7 розраховувалося Альтманом за даними статистичної вибірки і склало 2,675. З цією величиною зіставляється розрахункове значення індексу кредитоспроможності для конкретного підприємства. Це дозволяє провести границю між підприємствами та зробити висновок про можливе у майбутньому (2-3 роки) банкрутство одних ($7, < 2,675$) і досить стійкий фінансовий стан інших ($2 > 2,675$).

Розрахунок індексу кредитоспроможності в найбільш закінченому виді можливий лише для компаній, що котирують свої акції на фондових біржах. Крім того, орієнтація на якийсь один критерій, навіть дуже привабливий з позиції теорії, на практиці не завжди виправдана. Тому багато великих аудиторських фірм і інші компанії, що займаються аналітичними оглядами, прогнозуванням і консультуванням, використовують для своїх аналітичних оцінок системи критеріїв. Безумовно, у цьому є і свої мінуси — набагато легше прийняти рішення в умовах однокритеріальної, ніж в умовах багатокритеріальної задачі. Разом з тим будь-яке прогнозне рішення подібного роду незалежно від числа критеріїв є суб'єктивним, а розраховані значення критеріїв носять скоріше характер інформації до міркування, ніж спонукальних стимулів для прийняття негайних рішень вольового характеру.

Як приклад можна привести рекомендації Комітету з узагальнення практики аудитування (Великобританія), що містять перелік критичних показників для оцінки можливого банкрутства підприємства. Грунтуючись на розробках західних аудиторських фірм і адаптуючи ці розробки до вітчизняної специфіки ведення бізнесу, можна рекомендувати таку дворівневу систему показників.

До першої групи відносяться критерії та показники, несприятливі поточні значення яких і динаміка зміни, що складається, свідчать

про можливі в майбутньому значні фінансові ускладнення, у тому числі і банкрутство. До них відносяться:

- повторювані істотні втрати в основній виробничій діяльності;
- перевищення певного кредиторського рівня кредиторської заборгованості;
- надмірне використання короткострокових позикових засобів як джерела фінансування довгострокових вкладень;
- стійко низькі значення коефіцієнтів ліквідності;
- хронічний брак оборотних коштів;
- частка позикових засобів у загальній сумі джерел засобів, яка стійко збільшується до небезпечних меж;
- неправильна реінвестиційна політика;
- перевищення розмірів позикових засобів над установленими лімітами;
- хронічне невиконання зобов'язань перед інвесторами, кредиторами й акціонерами (у відношенні своєчасності повернення позичок, виплати відсотків і дивідендів);
- висока питома вага простроченої дебіторської заборгованості;
- наявність наднормативних товарів і виробничих запасів;
- погіршення відносин з установами банківської системи;
- використання (змушене) нових джерел фінансових ресурсів на відносно не вигідних умовах;
- застосування у виробничому процесі устаткування з простроченими термінами експлуатації;
- потенційні втрати довгострокових контрактів;
- несприятливі зміни в портфелі замовлень.

У другу групу входять критерії та показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний. Разом з тим вони вказують на те, що за певних умов або при неприйнятті дійових заходів ситуація може різко погіршитися. До них відносяться:

- утрата ключових співробітників апарата управління;

— змушені зупинки, а також порушення ритмічності виробничо-технологічного процесу;

— недостатня диверсифікованість діяльності підприємства, тобто надмірна залежність фінансових результатів діяльності підприємства від якогось одного конкретного проекту, типу устаткування, виду активів й ін.; зайва ставка на можливу та прогнозовану успішність і прибутковість нового проекту; участь підприємства в судових розглядах з непередбаченим результатом;

— втрата ключових контрагентів;

— недооцінка необхідності постійного технічного та технологічного оновлення підприємства;

— неефективні довгострокові угоди, політичний ризик, зв'язаний з підприємством у цілому чи його ключовими підрозділами.

Не всі з розглянутих критеріїв можуть бути розраховані безпосередньо за даними бухгалтерської звітності, потрібна додаткова інформація. Що стосується критичних значень цих критеріїв, то вони повинні бути деталізовані за галузями та підгалузями, й їх розробка може бути виконана після нагромадження певних статистичних даних.

3.3 Моніторинг проведення фінансово-економічного стану фірми

Векселі чи інші грошові зобов'язання до настання терміну платежу по них можуть бути придбані банком за ціною, меншою від суми, що повинна бути виплачена за ними наприкінці терміну, чи враховані банком з дисконтом. Пред'явник зобов'язання при цьому одержує гроші раніше зазначеного в ньому терміну за відрахуванням доходу банку у вигляді дисконту. Банк при настанні терміну оплати векселя чи іншого зобов'язання одержує цілком зазначену в ньому суму. Таку операцію можна розглядати як видачу банком кредиту з утриманням відповідних відсотків на термін, рівний терміну від дати обліку до дати погашення векселя.

Сума процентних коштів у таких операціях визначається, виходячи із суми зобов'язання, терміну до погашення та дисконтної ставки.

Проста річна дисконтна ставка (у відсотках) визначається як:

$$d = Dr/S * 100$$

де Dr — сума процентних коштів (дисконт), яка виплачується за рік;
 S — сума, що повинна бути виплачена за векселем чи іншим зобов'язанням.

У розрахункових формулах зазвичай використовують відносне значення дисконтної ставки:

$$d = Dr/S$$

Отже, річний дисконт буде дорівнювати:

$$d = d * S$$

Якщо термін від моменту обліку до моменту погашення зобов'язання буде складати деяку частину року, дисконт дорівнюватиме:

$$D = n * d * S = (d/k) * d * S \quad (5.1)$$

де n — термін від дати обліку до дати погашення, виражений у роках;

d — кількість днів від дати обліку до дати погашення;

k — кількість днів у році.

Сума, що видається пред'явнику векселя, який враховується, дорівнюватиме:

$$P=S-D=S*(1-n*d)=S*(1-(d/k)*d) \quad (5.2)$$

При проведенні операції обліку грошових зобов'язань чи інших фінансових операцій необхідно визначати їхню порівняльну прибутковість (ефективність). Для цього за значеннями показників, що характеризують прибутковість різних фінансових операцій, визначаються еквівалентні значення ставок простих чи складних відсотків.

Формулу для визначення ефективної ставки простих відсотків можна вивести в такий спосіб. Якщо в результаті інвестування суми «Р» протягом терміну «п» років («й» може бути менше одиниці) отримана сума

$$S=P+W$$

де W— отриманий дохід, таку фінансову операцію можна подати у вигляді еквівалентної операції вкладення коштів по ефективній ставці простих відсотків «/ε». При цьому за формулою (2.3) сума вкладених коштів з відсотками буде дорівнювати:

$$S=P*(1+n*i)$$

Доход від фінансової операції складе:

$$W=S-P=n*Ie*P=(d/k)*Ie*P,$$

де d — термін операції в днях;

k — розрахункова кількість днів у році.

Отже, ефективна ставка простих відсотків буде дорівнювати:

$$Ie=W/P*n=W*K/P*d \quad (5.8)$$

При обліку векселів і інших грошових зобов'язань з використанням дисконтної ставки доход (дисконт) визначається формулою (5.1), а значення виплаченої суми «Р» — формулою (5.2). Отже, ефективна ставка простих відсотків відповідно до формули (5.8) буде дорівнювати:

$$I_e = d / (1 - n * d) \quad (5.9)$$

При визначенні облікової ставки в умовах інфляції можна використовувати два підходи. При першому з них за основу можна взяти ставку відсотків по кредитах в умовах інфляції, визначену за формулою (5.14) чи на основі встановленої ставки рефінансування Національного банку, значення якої — існуючий рівень інфляції. Далі за формулою (5.11) чи (5.12) можна визначити відповідне значення облікової ставки, що забезпечує рівну прибутковість операції обліку.

3.4 Оптимізація управління фінансами підприємства на основі аналізу показників

Якщо підприємство у своїх інвестиціях використовує як власні, так і позикові кошти (кредит), рентабельність інвестування власних коштів може бути збільшена. У теорії фінансового менеджменту таке збільшення рентабельності власних коштів називається ефектом фінансового важеля. Формулу для визначення рентабельності власних коштів з урахуванням фінансового важеля можна одержати в такий спосіб.

Якщо в інвестиціях поряд із сумою власних коштів «ВК» використовується сума позикових коштів «ПК», прибуток від інвестицій можна записати у вигляді:

$$Pr = EP \times (BK + PK),$$

де EP — економічна рентабельність.

Сума відсотків «В», випланих за використання позикових коштів за ставкою відсоФормулу для визначення рентабельності власних коштів з урахуванням фінансового важеля можна одержати в такий спосіб.

Якщо в інвестиціях поряд із сумою власних коштів «ВК» використовується сума позикових коштів «ПК», прибуток від інвестицій можна записати у вигляді:

$$\text{Пр} = \text{EP} \times (\text{BK} + \text{ПК}),$$

де EP — економічна рентабельність.

Сума відсотків «В», вишків «СВ», буде дорівнювати:

$$\text{B} = \text{CB} \times \text{ПК}.$$

Сума прибутку, що оподатковується податком, складе:

$$\text{Прп} = \text{Пр} - \text{B} = \text{Пр} - \text{CB} \times \text{ПК}.$$

При ставці податку «СП» сума податку «П» буде дорівнювати:

$$\text{П} = \text{Прп} \times \text{СП}$$

$$\begin{aligned} \text{ЧП} &= \text{Прп} - \text{П} = \text{Прп} - \text{Прп} \times \text{СП} = \text{Прп} \times (1 - \text{СП}) = (\text{Пр} - \text{CB} \times \text{ПК}) \times \\ &(1 - \text{СП}) = (\text{EP} \times (\text{BK} + \text{ПК}) - \text{CB} \times \text{ПК}) \times (1 - \text{СП}) = (\text{EP} \times \text{BK} + \text{ПК} \\ &\times (\text{EP} - \text{CB})) \times (1 - \text{СП}) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ЧП} &= \text{Прп} - \text{П} = \text{Прп} - \text{Прп} \times \text{СП} = \text{Прп} \times (1 - \text{СП}) = (\text{Пр} - \text{CB} \times \text{ПК}) \times (1 - \\ &\text{СП}) = (\text{EP} \times (\text{BK} + \text{ПК}) - \text{CB} \times \text{ПК}) \times (1 - \text{СП}) = (\text{EP} \times \text{BK} + \text{ПК} \times (\text{EP} - \\ &\text{CB})) \times (1 - \text{СП}) \end{aligned}$$

Розділивши це вираження на суму інвестованих власних коштів, одержуємо формулу для їх рентабельності:

$$РВК = ЧП / ВК = (1 - СП) \times EP + (1 - СП) \times (EP - СВ) \times ПК / ВК.$$

Другий доданок у цій формулі являє собою ефект фінансового важеля при використанні позикових коштів ($ПК > 0$).

Різниця між економічною рентабельністю та ставкою відсотків за позикою називається диференціалом фінансового важеля:

$$\text{Диференціал важеля} = EP - СВ.$$

Співвідношення позикових і власних коштів називають плечем фінансового важеля

Таким чином, ефект фінансового важеля може бути представлений у виді:

$$ЕФВ = (1 - СП) \times \text{диференціал важеля} \times \text{плече важеля}$$

Ефект фінансового важеля буде тим більше, чим більше буде економічна рентабельність інвестицій порівняно до ставки відсотків за позикою, і чим більше буде співвідношення позикових і власних коштів.

Витрати на виробництво продукції можна розділити на перемінні та постійні. До перемінних витрат відносяться такі, що змінюються (збільшуються чи зменшуються) при зміні (збільшенні чи зменшенні) обсягу виробництва. Це витрати на закупівлю сировини та матеріалів, споживання енергії, транспортні витрати, торговельно-комісійні й ін. При теоретичних розрахунках часто передбачається, що перемінні витрати пропорційні обсягу виробництва.

До постійних витрат відносяться такі, які можна для прийнятих умов проведеного фінансового аналізу вважати незалежними від обсягу виробництва (амортизаційні відрахування, виплата відсотків за

кредит, орендна плата, оклади управлінського персоналу, адміністративні витрати й ін.).

Слід зазначити, що поділ витрат на перемінні та постійні є досить умовним і залежить від особливостей виробництва і цілей проведеного фінансового аналізу.

При прийнятих реченнях відносна зміна прибутку буде дорівнює відносній зміні витрат від реалізації, помноженій на величину, рівну відношенню витрат до прибутку. Інакше кажучи, зміна витрат до прибутку після відшкодування перемінних витрат до прибутку. Інакше кажучи, зміна витрат до прибутку після відшкодування перемінних витрат до прибутку характеризує силу впливу виробничого важеля.

Відношення витрат до прибутку після відшкодування перемінних витрат до прибутку характеризує силу впливу виробничого важеля.

Під порогом рентабельності розуміють таку виручку від реалізації, за якої підприємство має нульовий прибуток. Що при досягненні порога рентабельності результат від реалізації після відшкодування перемінних витрат тільки покриє постійні витрати, не приносячи ніякого прибутку. У літературі поріг рентабельності називають також критичною точкою, «мертвою точкою», точкою беззбитковості, точкою самоокупності й ін. Для визначення порога рентабельності необхідно величину постійних витрат розділити на відносний результат від реалізації після відшкодування постійних витрат.

ВИСНОВКИ

Головна мета виробничого підприємства створення цінного продукту або послуги і їх реалізація. А сьогодні/ в сучасних умовах за мету ставлять- одержання максимального прибутку, незрозуміючи, що гроші хоч і дуже важливий, необхідний, як і люди , як вода , інформація , інтелект , час і т.д. ,але все ж ресурс для досягнення мети Тому і результати плачевні. Отримати цей ресурс і ефективно володіти ним неможливо без ефективного управління капіталом. Пошуки резервів для збільшення прибутковості підприємства складають основну задачу керівника.

Очевидно, що від ефективності управління фінансовими ресурсами та підприємством повною мірою залежить результат діяльності підприємства в цілому. Якщо справи на підприємстві йдуть самопливом, а стиль управління в нових ринкових умовах не змінюється, то боротьба за виживання стає безперервною.

У першому розділі був показаний механізм формування фінансових ресурсів підприємства, що складають основу економічного потенціалу держави. Основним джерелом фінансових ресурсів діючих підприємств виступає виручка від реалізації продукції, послуг, робіт. У процесі перерозподілу виручки окремі її частини приймають форму доходів і нагромаджень.

У другому розділі було обстежено діюче підприємство та його фінансовий стан. У ході роботи було встановлено реальне положення справ на підприємстві; виявлені зміни у фінансовому стані та фактори, що викликали ці зміни.

Дослідження показали, що діяльність підприємства фінансується за рахунок власних коштів. Баланс підприємства можна вважати в достатній мері ліквідним, хоча воно й відчуває постійний брак грошових коштів (факт, який ускладнює положення підприємства). Керівництво підприємства не достатньою мірою використовує наявні

резерви, тому що зміна швидкості обороту не відбиває підвищення виробничо-технічного потенціалу підприємства.

Проведений аналіз також показав, що прибутковість власного капіталу знизилася в звітному році. Це викликало зменшення віддачі з кожної гривні вкладених коштів за минулий рік. Наочною є тенденція до зниження фінансової стійкості підприємства. Тому для стабілізації фінансового стану підприємства хоча б до рівня минулих років пропонується провести такі заходи:

— необхідно в першу чергу змінити ставлення до управління виробництвом; переглянути цілі і стратегію підприємства.

— освоювати нові методи та техніку управління;

— удосконалити оргструктуру і ділову культуру управління;

— самовдосконалюватися та навчати персонал;

— удосконалювати кадрову політику;

— продумувати та ретельно планувати політику ціноутворення;

— знаходити резерви зі зниження витрат на виробництво;

— активно займатися плануванням та прогнозуванням управління фінансами підприємства.

Підприємства є основними суб'єктами господарювання і формують основу економічного потенціалу держави. Чим більше прибутковою є фірма, тим більше стабільний її дохід, тим значнішим стає її внесок у соціальну сферу держави, в її економічний потенціал, тим краще живуть люди, що працюють на такому підприємстві.

У наступних розділах розглянуті методи розрахунку техніко-економічних показників за депозитними, банківськими операціями. Наведено приклади розрахунків в умовах інфляції та показана доходність кредитів з урахуванням сплати комісійних.

Розглянуті питання здійснення операцій з грошовими зобов'язаннями. Наведений розрахунок прибутковості операцій з грошовими зобов'язаннями. Досліджені операції з цінними паперами. Наведені приклади розрахунків доходу по акціях і облігаціях, а також при операціях з опціонами.

Наведені необхідні техніко-економічні розрахунки щодо доходності інвестиційних проектів, розраховані умовні приклади за варіантами. По валютних операціях наведені приклади визначення курсу валют різних країн.

У розділі «Управління фінансами підприємства» наведені методи розрахунку фінансового та виробничого важеля, порогу рентабельності та запасу фінансової міцності.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

С. С. Савенко, В. І. Савенко, С. І. Доценко,
О. Ю. Чертков, С. П. Пальчик, І. А. Шарова,
Д. Я. Кислюк, Ю. В. Орлик, І. І. Бондар

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

МОНОГРАФІЯ

Під загальною редакцією
Лівінського О. М., Алекберова М. Б.,
Беленкової О. Ю., Савенка В. І., Савенка С. С.

Підписано до друку 12.12.2017 р. Формат 60х84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум друк. арк. 6. Тираж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.